

Jolanta KLIETKUTĒ

PAKUTUVĒNAI

kaimo istorija

Otiļiņai Jūrazmaitienei
nuošņotkīai otiļiņai vā
bendradarbīvīngs i draugystā.

Jolanta Ilkūtē
2017

Jolanta KLIETKUTĒ

PAKUTUVĒNAI

kaimo istorija

Všļ Pakūta
Pakutuvēnai 2017

UDK 908(474.5)
Kl-99

Konsultantai:
Kanarskas Julius
Simutienė Veronika
Šakinis Juozas
Šimkienė Stanislava

Knygos išleidimą finansavo:

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS MINISTERIJA

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

Pakutuvėnų
Šv. Antano
Paduviečio
parapija

<http://www.pakuta.lt>

VšĮ Šv. Antano dienos centras
Drackienė Gina

Prenumeratoriai, padėję išleisti knygą:

Čižauskaitė Emilija
Dirmeitis Jonas
Gibavičienė Enrika
Juškaitė Ingrida
Milašių šeima
Raudonius Arūnas
Sadauskas Raimondas
Simutienė Veronika
Šakinis Juozas
Vauraitė Rita
Venckienė Jovita

Kalbos redaktorės:
Česnauskienė Rima
Mogilaitė Giedrė

Nuoširdžiai dėkoju už pagalbą:

Vysk. Vodopjanovui Linui OFM
Br. Numgaudžiui Gediminui OFM
Br. Nenėnui Andriui OFM
Br. Blužui Antanui OFM
Jonauskienei Irenai
Juozapaitienei Otilijai
Kevevari Oskarui
Liutikaitei Virginijai
Lizdenytei Margaritai
Peleckaitė Elenai
Peleckui Mantui
Pokvytienei Virginijai
Stonkui Anicetui
Žeimieniui Skirmantei

© Jolanta Klietkutė, 2017
<http://www.polia.info>
15polia@gmail.com

ISBN 978-609-95912-0-9

Turinys

5	Pratarmė
7	Pakutuvėnų pavadinimo kilmė
9	Kaimo istorija
15	Šv. Antano Paduviečio bažnyčia
55	Dvasininkai
61	Atlaidai, iškilmės
75	Kapinės
87	Kryžiaus kelias
99	Kultūros paveldas
118	Piliakalnis
121	Šv. Antano Paduviečio vienuolynas
129	Susitaikinimo sodyba
143	Kasdienybė, papročiai, šventės
151	Darbai
159	Malūnas
163	Mokykla
169	Iškilūs kaimo žmonės
173	Kaimo gyventojai
235	Vieta, į kurią norėčiau sugrįžti
244	Istorija nuotraukose
282	Šaltiniai
284	Rinktinė bibliografija
286	Literatūra
288	Asmenvardžių rodyklė
298	Geografinė rodyklė

Pratarmė

„Mirę kaimai“, „dingę kaimai“, „apleistos sodybos“... kokiais tik vardais Žemaitijoje nevadina vietovių, kuriose kadaise virė gyvenimas, kuriose ore ir dabar tebe pulsuoja žmogaus gyvybės, veiklos dvasia, tačiau tiktai sulaukęjusios obelys, peraugusios tujos, serbentų krūmai ar vietomis iš žemės kyšančios pamatų nuolaužos teženklina kadaise gyventą vietą. Vienas iš daugybės tokių iš Lietuvos žemėlapių turėjusių išnykti kaimų buvo Pakutuvėnai.

Kaip išdžiūvusios upės vagoje retkarčiais prasiveržia upokšniai, taip ir šiame kaime yra išlikę gyventojai. Savo tėvų ir protėvių žemėje gyvena šeimos, tarsi gyvybės kibirkštelės švysteldamos apmirusioje aplinkoje.

Kiekvieno „dingusio kaimo“ istorija – tai žmonių, šeimų likimai, karai, tremtys... Visa yra taip tampriai persipynę, jog neįmanoma vieno pasakoti be kito.

Dar kokiais 1998 m. pustelninkas Darius pasiskaitęs šios knygos rankraščius pastebėjo: „*Visai kaip Biblijoje: tam gimė tas, anam gimė anas, tas buvo nusidėjėlis, o anas siekė šventumo, tas buvo vargšas, o anas samdė daugybę tarnų*“... Buvo ir nuodėmė, ir šventumas, ir Dievo malonė, ir Jo sudraudimas; žmonės patys statėsi bažnyčią, išlaikė mokyklą; buvo ir karai, ir tremtys, ir grįžimas namo, buvo ir merdėjimas, ir naujas prisikėlimas...

Labai abejoju, ar palikti skyrių apie kaimo gyventojus. Čia liko dar labai daug „baltų dėmių“, daugybė klaidų ir netikslumų. Gali būti supainiotos datos, kam kas gimė ir pan. Labai sunku po tiekios metų atrinkti visiškai man nepažįstamų žmonių biografijas ir suklijuoti jas į vientisą šeimos bei kaimo gyvenimo vaizdą. Darbą labai apsunkino ir tai, kad kelias kartas vyravo tradicija sūnų vadinti tėvo vardu, ar dukterį – motinos. Dabar jau nebeaišku, apie kurį Antaną ar Praną rašo jo giminės ar pasakoja kaimynai... Vis dėlto šis skyrius yra, nes būtent jame atsiskleidžia autentiškas kaimo gyvenimas, darbai, kasdienybė. Būtent šiame skyriuje pasakojamos skaudžios rezistencijos, tremčių istorijos, Sibiro keliai...

Ilgai negalėjau suvokti, kas verčia mane, kilusią iš Vilniaus, įsimylėti šią bažnyčią, šį kaimą... Supratau, kad tuomet, kaiėjau per jūsų namus, rinkdama pasakojimus apie Pakutuvėnų istoriją, jūs sėjote mano širdyje meilę ir pagarbą. Lenkiu galvą prieš jūsų tėvus ir bočius, kurie patys sugebėjo pastatyti Dievo namus, lenkiu galvą prieš jus, ištverusius tremtis, namų ir artimųjų netekties kančias ir vis dėlto nepamiršančius šios vietos, sugrįžtančius bent šv. Antano atlidams. Lenkiu galvą prieš jūsų vaikus, kurie per miškus atbėga į bažnytelę mokytis tikėjimo pagrindų, o mus moko paprastumo ir nuoširdumo.

Peržvelgus žinias, išlikusias apie Pakutuvėnus, supranti, kad šiai žemei jau nebereikia kančios. Ji jau nuplauta krauju, ji paženklina kančia. Dabar jai reikia maldos, gyvybės ir meilės.

Pakutuvėnai – tai riba, kur susikovė pasaulio dvasia ir Dievo padangtė.

/Neringa Kubiliūtė/

Pratarmė

„Mirę kaimai“, „dingę kaimai“, „apleistos sodybos“... kokiais tik vardais Žemaitijoje nevadina vietovių, kuriose kadaise virė gyvenimas, kuriose ore ir dabar tebeplūsuoja žmogaus gyvybės, veiklos dvasia, tačiau tiktai sulaukęjusios obelys, peraugusios tujos, serbentų krūmai ar vietomis iš žemės kyšančios pamatų nuolaužos teženklina kadaise gyventą vietą. Vienas iš daugybės tokių iš Lietuvos žemėlapių turėjusių išnykti kaimų buvo Pakutuvėnai.

Kaip išdžiūvusios upės vagoje retkarčiais prasiveržia upokšniai, taip ir šiame kaime yra išlikę gyventojai. Savo tėvų ir protėvių žemėje gyvena šeimos, tarsi gyvybės kibirkštėlės švysteldamos apmirusioje aplinkoje.

Kiekvieno „dingusio kaimo“ istorija – tai žmonių, šeimų likimai, karai, tremtys... Visa yra taip tampriai persipynę, jog neįmanoma vieno pasakoti be kito.

Dar kokiais 1998 m. pustelninkas Darius pasiskaitęs šios knygos rankraščius pastebėjo: „*Visai kaip Biblijoje: tam gimė tas, anam gimė anas, tas buvo nusidėjėlis, o anas siekė šventumo, tas buvo vargšas, o anas samdė daugybę tarnų*“... Buvo ir nuodėmė, ir šventumas, ir Dievo malonė, ir Jo sudraudimas; žmonės patys statėsi bažnyčią, išlaikė mokyklą; buvo ir karai, ir tremtys, ir grįžimas namo, buvo ir merdėjimas, ir naujas prisikėlimas...

Labai abejoju, ar palikti skyrių apie kaimo gyventojus. Čia liko dar labai daug „baltų dėmių“, daugybė klaidų ir netikslumų. Gali būti supainiotos datos, kam kas gimė ir pan. Labai sunku po tiek metų atrinkti visiškai man nepažįstamų žmonių biografijas ir suklijuoti jas į vientisą šeimos bei kaimo gyvenimo vaizdą. Darbą labai apsunkino ir tai, kad kelias kartas vyravo tradicija sūnų vadinti tėvo vardu, ar dukterį – motinos. Dabar jau nebeaišku, apie kurį Antaną ar Praną rašo jo giminės ar pasakoja kaimynai... Vis dėlto šis skyrius yra, nes būtent jame atsiskleidžia autentiškas kaimo gyvenimas, darbai, kasdienybė. Būtent šiame skyriuje pasakojamos skaudžios rezistencijos, tremčių istorijos, Sibiro keliai...

Ilgai negalėjau suvokti, kas verčia mane, kilusią iš Vilniaus, įsimylėti šią bažnyčią, šį kaimą... Supratau, kad tuomet, kaiėjau per jūsų namus, rinkdama pasakojimus apie Pakutuvėnų istoriją, jūs sėjote mano širdyje meilę ir pagarbą. Lenkių galvą prieš jūsų tėvus ir bočius, kurie patys sugebėjo pastatyti Dievo namus, lenkių galvą prieš jus, ištvėrusius tremtis, namų ir artimųjų netekties kančias ir vis dėlto nepamirštančius šios vietos, sugrįžtančius bent šv. Antano atleidams. Lenkių galvą prieš jūsų vaikus, kurie per miškus atbėga į bažnytelę mokytis tikėjimo pagrindų, o mus moko paprastumo ir nuoširdumo.

Peržvelgus žinias, išlikusias apie Pakutuvėnus, supranti, kad šiai žemei jau nebereikia kančios. Ji jau nuplauta krauju, ji paženklinata kančia. Dabar jai reikia maldos, gyvybės ir meilės.

Pakutuvėnų pavadinimo kilmė

Vietovardis Pakutuvėnai skirtingais laikotarpiais buvo užrašomas įvairiai: Pokutowiany¹, Покутовьяны², Pakutuvėnai (buvo tariama – Paktuvėniā³), Pakutavėnai⁴, Pakutawenen⁵, Pokutowjany⁶.

Leidinyje „Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich“ panašiais pavadinimais dar minimi Pokutenie Šiaulių paviete ir Pokutowieto Tauragės apylinkėse⁷.

Pakutuvėnų (1 kirčiuotė⁸) kaimas žmonių buvo vadinamas atgailos vietomis, nes žodis *pakūta* žemaitiškai įvardija atgailą, o vietovardis Pakutuvėnai semantiškai reiktų atgailos vietą: Pakūta – *kutavoti*. Senųjų maldaknygių tekstuose ir Kristus buvo *kutavojamas* – plakamas. Pakutuvėnuose, į šiaurės rytus už kapinių, yra Minijos vingis, vadintas Grigalausko lanka, kur sekmadieniais po pamaldų vykdavo jaunimo susibūrimai. Baudžios laikais toje vietoje ponai buvo įrengę pastatą, kur plakdavo prasižengusius baudžiauninkus – tokia buvo jų *pakūta*. Pokario metais dar buvo naudojamas Pakutuvėnų sinonimas – *Pakutninkai*⁹.

Gali būti, kad pavadinimas kilęs ir iš to, jog vietovė buvusi nuošali, sunkiai pravažiujama, pelkėta, apaugusi miškais – joje gyventi buvęs vienas vargas¹⁰.

Tačiau kalbininkai teigia, jog negalima kaimo pavadinimo sieti su aukščiaiu minėtu slavizmu *pokūta* – toks aiškinimas laikytinas tik liaudies etimologija.

Galimos dvi kilmės hipotezės. Pakutuvėnai gali būti netiesiogiai susiję su netoli Viekiškių esančiu upėvardžiu Kūtuvis. Be abejo, atsirasti tiesiog iš šio vietovardžio kaimo vardas negalėjo, nes tos vietos yra gana toli viena nuo kitos. Tačiau iš upės vardo Kūtuvis galėjo susidaryti asmens ar asmenų, gyvenančių prie tos upės, pavadinimas pakutuvėnas, pakutuvėnai, vėliau galėjęs virsti asmenvardžiu Pakutuvėnas. Taip vadinamam žmogui atsikėlus gyventi į šias vietas ir galėjo atsirasti kaimo vardas – Pakutuvėnai. Kita vertus, Pakutuvėnai galbūt atsirado tiesiog iš dabar nežinomo, bet seniau netoli kaimo buvusio kokios nors vietos vardo Kūtuvis ar pan. – dėl panašios vietovardžių darybos (priedėdai priešdėlį ir priešagą), plg. Patatuliečiai – kaimas, Tātula, Tātulė – upė, Pamūšninkai – kaimas: Mūša upė. Pastarajai hipotezei patvirtinti labai praverstų istorijos šaltinių duomenys, bet kol kas sukaupta medžiaga nepaliudija tose vietose buvus panašų vietovardį¹¹.

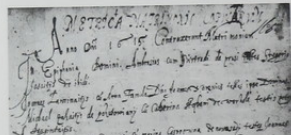
Iki melioracijos Pakutuvėnuose į Miniją įtekėjo du nemaži upeliai, vienas iš jų vadinosi Užupaliu¹², kito pavadinimo išsiaiškinti nepavyko, galbūt jis galėjo vadintis Pakūta, Pakūtė¹³.

1776 m. Kulių parapijai priskiriamų kaimų sąrašė yra Karklėnai ir Pakarklėnai, arba Smilgiai¹⁴, tad tikėtina, kad gal ir Pakutuvėnų pavadinimas galėjo kilti nuo jau pamiršto, šalia buvusio Kutuvio ar Kutuvėnų.

Ankstviausias Pakutuvėnų vietovardžio paminėjimas surastas Plungės parapijos seniausios išlikusios Santuokų metrikų knygos pradžioje, įrašas Nr. 3: „1615 m. Vispatis apsiरेikšimo (sausio 6) dieną susituokė Mykolas Žakaitis iš Pakutuvėnų (Pokutowiany) su Katerina Stefani iš Varkalių“¹⁵. Plungės parapijos

2. G. D. Reymanno Memelio krašto žemėlapių fragmentas, kuriame pažymėti ir Pakutuvėnai, 1849

3. Plungės bažnyčios santuokų knyga, 1615 Seniausias rastas įrašas, kuriame minimas Pakutuvėnų kaimo pavadinimas LVIA, f. 1827, ap. 1, b. 1, p. 168

1. LVIA, f. 1827, ap. 1, b. 1, p. 5.
2. Список населенных мест Ковенской губернии, 1903, p. 60.
3. Vaisgantas. Sanrašas geografiskų Lietuvos vardu, 1904, p. 43.
4. Lietuvos apgyvendintos vietos, p. 114.
5. Bevölkerungstatistik des litauischen Staates, p. 60.
6. Ten pat.
7. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, 1902, p. 481.
8. Razmkaitė M., Vitkauskas V. Vietovardžių kirčiavimo žodynas, p. 102.
9. Stonkus A. Akištata su istorija.
10. Šimkienė S. Stropų giminės istorija.
11. Bilkis L., 1998.
12. Šakins J., 2016.
13. Stonkus A. Sodybos.
14. Misius K. Kuliai: bažnyčios ir parapijos istorija. Plungės dekanato sakralinė architektūra ir dailė, p. 133.
15. LVIA, f. 1827, ap. 1, b. 1, p. 168.

4. Kauno gubernijos žemėlapis, išleisto 1913 m. pagal 1895 m. brėžinius, fragmentas

16. Ten pat, p. 5.

17. MAVBRS, F21-1107, L 5v.

18. LVIA, f. 11, ap. 1, l. 796v.

19. Ten pat, b. 1203.

20. G. D. Reymann's topographische Special-Karte Nr. B Memel 1:200000, 1849.

Krikštų knyga pradėta metais vėliau, jos pradžioje taip pat minimi Pakutuvėnai: „1616 m. sausio 2 d. pakrikštyta Marina, Grigaliaus Tautgaičio dukterė, iš Pakutuvėnų“¹⁶. Snesnių metrikų knygų skyriuje kaupiamoje istorinių vietovardžių kartotekoje ankstyviausi duomenys apie kaimo Pokutowiany vardą yra 1721 m. Plungės seniūnijos inventoriuje, surašytame Upytės pavieto teismo paseniūnio Povilo Marcinkevičiaus, perduodant Plungės seniūnijos valdymą Kazimierui Krišpinui Kiršėnšteinui¹⁷. Vėlesni paminėjimai rašytiniuose šaltiniuose yra 1738 m. LDK Išdo komisijos inventorių knygoje¹⁸ bei 1775 m. Plungės seniūnijos inventoriuje¹⁹.

1849 m. G. D. Reymanno sudarytame Memelio krašto žemėlapyje yra pažymėtas ir Pakutuvėnų kaimas²⁰.

Kaimo

Pakutuvėnų k. yra 7 km į pietus nuo vakarų į pietryčius Pakutuvėnų miščiara „Brazdeikų“.

1903 m. artimas kelio, artimas buvo už 28 km, 1942 m. sudarytas patogios Kartena, apskrities 9 km, Kuliai – geras žemė, pakartikėtina, kas stūksio I tūkst. da akmeninis kirvė šioje vietovėje g tyrimai nebuvo

Pakutuvėnų seniūnijai, Plungės XVI a., manomas Augustas Pstalininkui Mikalajevičiui valdė Mikalajevičiui rohostaiskis (15 Goslovska (Elžbietė) niūnu, Ganding Po vyro mirties tē Vaimienė. 1666 už 6000 lenkišk pulkininkui Ma valdymą perėmė po Kiršėnšteinų už valstybės reik karalius Plungė kiui (1726–1794) kytė de Linjė ir skolintą dvarą (1767–1822), 1873 m. Plungės Mikalojus Sever Pakutuvėnų nės (1857?–194

Kaimo istorija

Pakutuvėnų k. yra 11 km į rytus nuo Kartenos, 11 km į vakarus nuo Plungės, 7 km į pietus nuo plento Palanga–Šiauliai, Minijos kairiajame krante. Iš šiaurės vakarų į pietryčius kaimas tęsiasi apie 4 km., iš vakarų į pietvakarių ribojasi su Pakutuvėnų mišku²¹. Dalis kaimo atskirta mišku, todėl vadinama „Užmiškiu“ arba „Brazdeikyne“.

1903 m. artimiausia geležinkelio stotis buvo Priekulėje, iki kurios – 61 varstas kelio, artimiausias paštas Plungėje²², 1923 m. artimiausia geležinkelio stotis buvo už 28 km, Kretingoje²³.

1942 m. sudarytame Pakutuvėnų bažnyčios inventoriuje rašoma, kad kaimas yra patogioje vietoje: plentas statomas už 1 km, netoli valščiaus miestelis Kartena, apskrities miestas Kretinga – 30 km, Plungė su geležinkelio stotimi – 9 km, Kuliai – 15 km. Apylinkės ūkininkai turtingi, giliai tikintys, tvarkingi, gera žemė, pakankamai miškų²⁴.

Tikėtina, kad Pakutuvėnų teritorijoje žmonės gyveno nuo senų laikų. Čia stūkso I tūkst. datuojamas piliakalnis. Pakutuvėnuose Minijos pakranteje rastas akmeninis kirvukas smailėjamčia pentimi su skylė kotui byloja, kad žmonės šioje vietoje gyveno jau III tūkst. pab. – III tūkst. pr.²⁵ Deja, archeologiniai tyrimai nebuvo atlikti, tad išsamesnių duomenų apie kaimo proistorę neturime.

Pakutuvėnų k. priklausė Alksnėnų vaitystei, Godingos valsčiui, Plungės seniūnijai, Plungės dvarui. Rašytiniuose šaltiniuose Plungės dvaras minimas jau XVI a., manoma, kad tuomet jį valdė didikai Goštautai, 1570 m. Žygimantas Augustas Plungės seniūniją užrašė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės stalininkui Mikalojui Aleknavičiui²⁶ Manvydui Dorohostaiskiui (1530–1597), vėliau valdė Mikalojaus sūnus, LDK didysis maršalka Kristupas Manvydas Dorohostaiskis (1562–1615), nuo 1617 m. – Jeronimas (1573–1636) ir Elžbieta Goslovska (Elžbieta Gosławska) Valavičiai²⁷. XVII a. Palangos ir Plungės seniūnu, Gandingos tįjūnu buvo LDK virtuvininkas Stanislovas Vaina († 1649). Po vyro mirties dvarus paveldėjo jo žmona – Elžbieta Krišpin Kiršensteinaitė Vainienė. 1668 m. Plungėnų seniūnija su miesteliu ir Godingos tėvonija už 6000 lenkiškų auksinų atiduota Lietuvos pataurinininkui, Trakų kaštelionui, pulkininkui Martynui Krišpinui Kiršensteinui²⁸. 1721 m. Plungėnų seniūnijos valdymą perėmė jo sūnus Kazimieras Krišpinas Kiršensteinas²⁹. Greičiausiai po Kiršensteinų Plungės seniūnu tapo Jokūbas Ignas Karpis. 1775 m. mainais už valstybės reikmėms paimtą Liachovičių grafystę Abiejų Tautų Respublikos karalius Plungės seniūniją atidavė Vilniaus vyskupui Ignotui Jokūbui Masalskiui (1726–1794). 1794 m., Plungę paveldėjo jo giminaitė Apolonija Masalskytė de Linjė ir jos vyras Vincentas Potockis (apie 1740–1825). 1806 m. praskolintą dvarą nusipirko Rusijos valstybės ir karo veikėjas Platonas Zubovas (1767–1822), 1827 m. dvaras atiteko P. Zubovo broliui Dmitrijui (1764–1836). 1873 m. Plungės dvarą, miestelį bei palivarkus nusipirko kunigaikštis Mykolas Mikalojus Severinas Markas Oginskis (1849–1902).

Pakutuvėnuose yra buvęs kunigaikštienės Marijos Skuževskaitės Oginskienės (1857?–1945) palivarkas, kurį Mikalojus Oginskis kartu su Plungės dvaru

5. Pakutuvėnai
G. Numgaudžio foto, 1996

6. J. Valušaičio foto, 2003

7. G. Numgaudžio foto, 2011

21. Pakutuvėnai. Mažoji lietuviškoji enciklopedija, t. 2, p. 742.
22. Алфавитный список населенных мест Ковенской губернии, p. 494.
23. Lietuvos arguvedintos vietos, p. 114.
24. Inventorius. 1942, rugsėjo 10, p. [2]. Inventorius knyga.
25. Kanarskas J. Kartenos apylinkių proistorė. Kartena, p. 91.
26. Baziūnė M. Plungės dvaras, p. 70.
27. Pukys P. Plungės istorija, p. [3].
28. MAVBRS, F21-1101
29. Ten pat, F21-1107, l. 5v.

Kaimo gyventojai

Iki Antrojo pasaulinio karo kaime veikė vandens malūnas, lentpjūvė, buvo kolkūko gyvulininkystės pastatų⁵³. Sodybos stovėjo ant kalvėlių, buvo plačiai išsisklaidžiusios vienkiemiais. Sukūrė savo šeimas vaikai išeidavo iš tėvų namų ir naujas sodybas statė jau žemumose, gan pelkėtose vietose⁵⁴. Savo sodybose kletis (svirnius) turėjo tik Stanislovas Grigalauškas, Izidorius Rupeika, Stanislovas Stropus, Pilypas Stuopelis (Salių), Dobilai ir Knietos⁵⁵.

Per kaimą vingiuojanti kelių prižiūrėjo patys ūkininkai. Rudenį ir pavasarį kelionės būdavo nelengvos, nes keliai, ypač žemumose, labai pajurdavo. Ūkininko Stanislovo Stuopelio žemėje buvo žyrio telkinių. Valdžia šį žyvirą pirkto, o žmonės patys jį vežė vežimais ir pylė taisydami kelius⁵⁶. Miško medžiagą arkliais veždavo į Klaipėdą.

Kaimo seniūnas Stanislovas Valužis rinko mokesčius, išduodavo dokumentus gyvulių išvežimui. Gyvulius veždavo parduoti į Šateikių geležinkelio stotį, pakraudavo į vagonus.

Pirmojo pasaulinio karo metu, vasarą, šiapus Kartenos vokiečiai skubiai pradėjo kasti apkasus, daryti įtvirtinimus. Tam tikslui iš aplinkinių kaimų į darbus buvo varomi žmonės. Kartenos laukai buvo pilni žmonių: kasė prieš-tankinius griovius, tranšėjas, darė blindadžius (slėptuves). Darbus nurodinoje kariškiai inžinieriai, darbininkus prižiūrėjo juoda uniforma uniformuoti ir mažo kalibro šautuvėliais ginkluoti pusbėrniai – hitlerjugend'as. Jų mėgstamiausias užsiėmimas buvo šaudyti varnas, o ten dirbantį Valentinienę Guščenę jas pešdavo ir virdavo. Kaimiečiai juokėsi iš vokiečiųjų gastronominių pomėgių⁵⁷.

Išeinančiam iš namų broliui ar seseriai ūkininkas turėjo išmokėti 5000 ar 4000 Lt dalies. Žemės hektaras kainavo 300–400 Lt. Už gautąją dalį galima buvo nusipirkti neprastą ūkėlį. Jei trūkdavo pinigų, bankai lengvai suteikdavo paskolą, bet skolininkus dažnai „paleisdavo iš varžytinių“: atvažiudavo teismo antstoliai, prašydavo turtą ir paskelbtą dieną parduodavo, likusius nuo skolos sumos pinigus atiduodavo šeiminiukui. Geras arklys kainavo apie 1000 Lt, bekonas – 50 Lt. Per šienapjūtę darbininkas gaudavo 4–5 Lt už dieną, tiek kainavo maistas rugių ar kviečių. Bernai ar mergos už metus gaudavo apie 300 Lt, kiti atlyginimą už tą sumą ėmė gyvuliais arba grūdais. Iš krautuvės mažai ką pirkdavo, stengėsi viską pasigaminti namuose⁵⁸.

1931 m. liepos 12 d. Vaitkių, Liepgirių, Aleksandravo, Mamių, Dyburių ir kituose aplinkiniuose kaimuose buvo didžiulis sujudimas: Vaitkių palivarko, vadinto dvaru, savininko Marcelio Sragio kvietimu, į Vaitkių k., grįždamas iš Palangos kurorto, užsuko Lietuvos Prezidentas Antanas Smetona susitikti su šio krašto ūkininkais. Susitikimas vyko gamtoje prie Minijos, netoli Liepgirių

1	Jan Mazyga	...	...	100	20
2	Krzysztof Knapka	...	...	100	20
3	Jan Mazyga	...	...	100	20
4	Jan Mazyga	...	...	25	30
5	Jan Mazyga	...	...	100	20
6	Jan Mazyga	...	...	100	20
7	Jan Mazyga	...	...	100	20
8	Jan Mazyga	...	...	100	20
9	Jan Mazyga	...	...	100	20
10	Jan Mazyga	...	...	100	20
11	Jan Mazyga	...	...	100	20
12	Jan Mazyga	...	...	100	20
13	Jan Mazyga	...	...	100	20
14	Jan Mazyga	...	...	100	20
15	Jan Mazyga	...	...	100	20
16	Jan Mazyga	...	...	100	20
17	Jan Mazyga	...	...	100	20
18	Jan Mazyga	...	...	100	20
19	Jan Mazyga	...	...	100	20
20	Jan Mazyga	...	...	100	20
21	Jan Mazyga	...	...	100	20
22	Jan Mazyga	...	...	100	20
23	Jan Mazyga	...	...	100	20
24	Jan Mazyga	...	...	100	20
25	Jan Mazyga	...	...	100	20
26	Jan Mazyga	...	...	100	20
27	Jan Mazyga	...	...	100	20
28	Jan Mazyga	...	...	100	20
29	Jan Mazyga	...	...	100	20
30	Jan Mazyga	...	...	100	20
31	Jan Mazyga	...	...	100	20
32	Jan Mazyga	...	...	100	20
33	Jan Mazyga	...	...	100	20
34	Jan Mazyga	...	...	100	20
35	Jan Mazyga	...	...	100	20
36	Jan Mazyga	...	...	100	20
37	Jan Mazyga	...	...	100	20
38	Jan Mazyga	...	...	100	20
39	Jan Mazyga	...	...	100	20
40	Jan Mazyga	...	...	100	20
41	Jan Mazyga	...	...	100	20
42	Jan Mazyga	...	...	100	20
43	Jan Mazyga	...	...	100	20
44	Jan Mazyga	...	...	100	20
45	Jan Mazyga	...	...	100	20
46	Jan Mazyga	...	...	100	20
47	Jan Mazyga	...	...	100	20
48	Jan Mazyga	...	...	100	20
49	Jan Mazyga	...	...	100	20
50	Jan Mazyga	...	...	100	20

9. Plungės seniūnijos inventoriūs, 1775
LVIA, f. 11 ap. 1 b. 1203

	1738	1739	1740
10. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
11. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
12. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
13. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
14. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
15. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
16. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
17. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
18. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
19. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
20. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
21. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
22. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
23. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
24. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
25. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
26. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
27. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
28. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
29. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
30. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
31. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
32. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
33. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
34. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
35. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
36. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
37. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
38. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
39. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
40. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
41. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
42. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
43. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
44. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
45. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
46. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
47. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
48. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
49. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			
50. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738			

10. LDK Iždo komisijos inventorių knyga, 1738
LVIA, f. 11 ap. 1 lap. 796v

53. Pakutėvėnaitė. Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija, t. 2 (K-P), p. 742.
54. Lukšienė L., 2015.
55. Sakinis J., 2016.
56. Stuopelytė S., 1996.
57. Stonkus A. Aukso žiedai.
58. Dobilienė S., 1997.

Vokiečių valdžia ūkininkams nustatė pyliavas, jaunimą verbavo į kariuomenę, darbams į Vokietiją. Trūko pagrindinių, reikalingiausių prekių: žibalo, druskos, muilo, audinių, cukraus. Valstiečiai iš avies lajuos liejo žvakes, iš kritusių gyvulių lavonų ir muilo akmens (natrjo šarmo) namuose virė muilą, viešo manufaktūra, atsirado avalynė su mediniais padais. Kaimuose savo reikalams ir pardavimui pradėjo auginti tabaką, varyti naminių degtinę. Muilo akmenį, žiebuvėlius, sachariną įvairius prieskonius ir kitokias smulkmenas su spekuliantais mainydavo į maisto produktus: lašinius, sviestą, kiaušinius. Už valdžiai parduotus produktus gaudavo *punktus* (talonus), pagal juos galėdavo nusipirkti tam tikrą kiekį druskos, žibalo, audinių. Kadangi dėl kai kur pasirodžiusių utelių grėšė demėtiosios šiltinės epidemijos pavojus, buvo aiškinama, kokių medžių pelenai tinkamiausi šarmo, su kuriuo virinamas žlugtas, darymui. Kai kuriuose ūkiuose atsirado motorai, kūrenami medžio kaladėlėmis (garo generatoriai), kurie sukdamo kuliamąsias mašinas ir varydavo sunkvežimius.

Sekmadieniais po pamaldų Pakutuvėnų bažnyčios šventoriuje vyrai daugiausia kalbėdavo apie užimtos teritorijos rusų daromas piktadarybes, žiaurumą. Tą patvirtindavo ir iš įvairių vietų atvykę pabėgėliai.

1944 m. spalio 9 d. (sekmadienį) apie 16 val. prie Aleksandravo pasigirdo pabūklų trenksmas: nuo Kulių prasiveržę rusų tankai užblokavo kelią prie Aleksandravo ir Liepigirių⁶⁹. Vokiečiai keliu nuo Plungės traukėsi link Klaipėdos, o rusai bandė juos aplenkti Kulių žyvrkeliu. Iki pietų traukėsi vokiečiai, po pietų atėjo rusų kariaviai⁷⁰. Labai daug pakutuvėniškių pasitraukė Kretingon, Plungen, Klaipėdą.

Antrojo pasaulinio karo metu, 1941–1943 m., Pakutuvėnuose pastatyta nauja mūrinė bažnyčia. B. Kviklys rašo, kad prie jos ėmė kurtis miestelis, atsirado smulkių prekių krautuvėlių⁷¹. Deja, niekas iš buvusių pakutuvėniškių neprišimena čia buvus krautuvėlę. Taip pat ir miesteliu šio kaimo niekas nevadino. Tiesa, po 1935 m., kuomet kilo mintys apie bažnyčios statybas Pakutuvėnuose, Plungės žydai planavo ateityje aplinkui ją įsigyti žemės ir kaimą paversti miesteliu⁷². Deja, šioms planams nebuvo lemta išsipildyti – karo metų aplinkybės neleidė Pakutuvėnams išaugti.

Sunkūs buvo ir pirmieji pokario metai: trėmimai, rezistencinė kova, kolūkių steigimas: pradėti steigti kolūkiai, tarybiniai ūkiai, į kuriuos žmonės buvo varu varomi⁷³. Kolūkių bijoje ne tik ūkininkai, bet ir trobelninkai, visi vertino savo žemę, gyvulius, sunkiu darbu įgytą turtą⁷⁴. Priverstinė kolektyvizacija kaime, ne visuomet racionalaus miestų plitimas sąlygojo žmonių judėjimą⁷⁵ – Pakutuvėnus užplūdo įvairiausi pereinėjai.

1945 m. vasario mėn. Pakutuvėnų k. sovietų valdžios suimtas Edmundas Tyras (1911), 1945 m. spalio mėn. suimti Adomas Miceika (1914) ir Stasys Griškėtas (1922)⁷⁶.

1946 m. spalio 1 d. enkavėdistai apsupo Kosto Drungilo ir Beržanskių sodybą, kurioje buvo partizanų bunkeris. Žuvo Žemaičių apygardos Kardo rinktinės Kulių kuopos partizanai: kuopos vadas Jurgis Burba (g. 1920 m. Šiemulių k.), Pijus Juzikis (g. 1929 m. Šiemulių k.), Vladas Šipalis (g. 1920 m. Šiemulių k.), Danielius Petrauskas (g. 1927 m. Santakio k.) – vienas partizanų žuvo liepsnose, kuomet nuo padegamųjų kulkių užsiliepsnojo ūkinis pastatas, kitas – nušautas mėginantis pabėgti, likę du, nenorėdami pasiduoti, apsikabinę susisprogdino viena granata⁷⁷. Už tai, kad neįsikišdami partizanų, buvo suimti Kostas Drungilas, jo motina, Juozas ir Stasys Vasiliauskai (iš Mažiavų k.) bei

13. Žmonės vežimais vežė žyvrą ir pylę taisydami kelius

K. Astrausko foto, 1936

14. Algirdas variklis Blacston, ~1939
Dešinėje stovi Algirdas Grigalaukas su mama
A. Grigalaukos archyvas

15. „Butkaus brigada“. Iš kairės viršuje: Stasė Jakumienė, Stanislava Kazlauskienė, Zuzana Grigalaukaitė, Razmienė, Jokubauskaitė-Puplesienė, Alčauskaitė, Jadvyga Vitkienė.
Apačioje: brigadininkas Butkus
G. Grigalaukaitės archyvas

69. Stonkus A. Aukso žiedai.

70. Simutienė V. Aleksandravo pradinės mokyklos istorija.

71. Kviklys B. Mūsų Lietuva, t. 4, p. 338.

72. Šakins J., 2016.

73. Garunkštis A. Plungė – Babrungo kraštas.

74. Dobilienė S., 1997.

75. Garunkštis A. Plungė – Babrungo kraštas.

76. Lietuvos gventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 2016.

77. Simutienė V., 2016.

Šv. Antano Paduviečio bažnyčia

Iki XVIII a. vid. Pakutuvėnų k. priklausė Plungės parapijai. 1776 m. įsteigdamas Kulių parapiją vyskupas Jonas Dominykas Lopacinskis priskyrė jai dvidešimt tris Plungės parapijos kaimus, tarp jų ir Pakutuvėnus⁹⁷. Kurį laiką viena Pakutuvėnų k. dalis priklausė Kulių, kita – Kartenos parapijoms bei Šėlenių bendruomenei už Minijos upės⁹⁸. Pakutuvėniškiai šv. Mišias švęsti vyko į jiems patogesnę bažnyčią: į Kulių, Karteną, Plungę, Kretingą, Šateikius. 1942 m. dar neįregistruotą Pakutuvėnų parapiją sudarė 6 kaimai⁹⁹, ji priklausė Rietavo dekanatui. 1943 m. gegužės 20 d. Pakutuvėnai priskirti prie Alsėdžių dekanato¹⁰⁰, naujai parapijai priskirti kai kurie Kartenos, Kulių, Plungės ir Šateikių parapijų kaimai¹⁰¹. Deja, parapijai priskirtų kaimų sąrašo nepavyko atrasti, tačiau Pakutuvėnų bažnyčios kasos knygoje yra išvardyti kaimai, kuriuose klebonas kalbėjo: 1943 m. minimi Aleksandravas, Baltmiškiai, Eitučiai, Karklėnai,

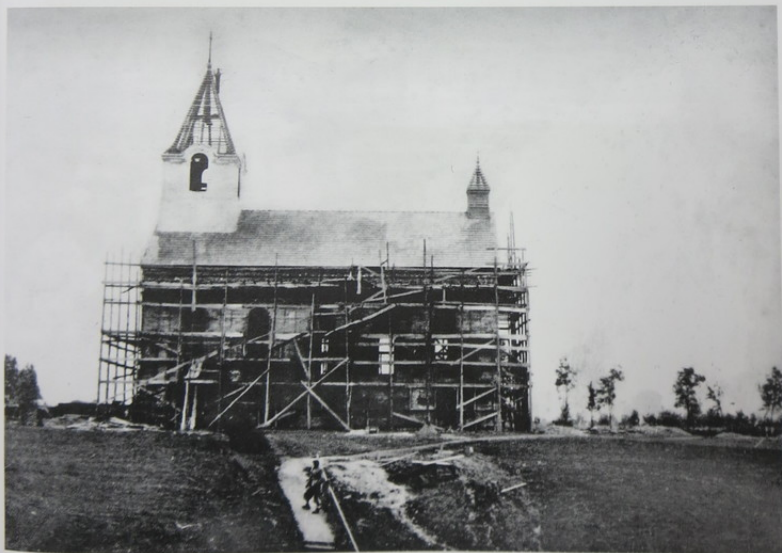
97. Mistus K. Kuliai: bažnyčios ir parapijos istorija. Plungės dekanato sakralinė architektūra ir dailė, p. 133.

98. Stonkus A. Akistata su istorija.

99. Šlevas V. Mano kelionių prisiminimai, p. 2.

100. Telsių vyskupijos kurija. 1943, gegužės 20, Nr. 1785. Inventorius knyga.

101. Kviklys B. Musų Lietuva, t. 4, p. 338.

17. Pakutuvėnų bažnyčia, 1943 rugpjūčio 7
Pakutuvėnų bažnyčios archyvas

18-19. Stanislavos Stuopeletės močiutės laidotuvės, 1944
S. Stuopeletės archyvo nuotraukos

20. K.
TVK.

22-2
J. Kli

20. Kun. Jonas Lukošius, ~ 1967
TVKA

21. Rekolekcijos prieš žygį į Žemaičių Kalvariją
J. Klietkutės foto, 1993

22-23. Rekolekcijos prieš žygį į Žemaičių Kalvariją
J. Klietkutės foto, 1993

26. Pakutuvėnų bažnyčia, 1942
S. Dobilienės archyvas

tuvėnų bažnyčią suvažiuoja daugybė žmonių iš Klaipėdos, Kretingos, Plungės, Telšių, Šiaulių, Mažeikių ir kitų Lietuvos kampelių.

Šv. Antano Paduviečio bažnyčia pastatyta 1943 m. Pakutuvėnų k., kairiajame Minių krante¹⁰⁶. Kitos bažnyčios nėra arčiau kaip už 10 km.¹⁰⁷ Šiandien sunku suprasti, kaip 1941–1943 m. buvo įmanoma pastatyti bažnyčią: visoje Europoje vyko karas, Lietuvoje tuo metu jau buvo kilusi smarki sovietinimo banga: kunigai mokyklose negalėjo vaikų mokyti tikybos, 1941 m. balandžio pabaigoje buvo uždrausta tai daryti ir bažnyčiose. Tačiau dvasinis gyvenimas, nors labai apmiręs, nenutrūko. Įdomi ir ryški to meto asmenybė – prelatas Povilas Pukys. Jis įvairiuose Plungės apylinkių kaimuose steigė mokyklas, karo metais prisidėjo prie Plungės kultūrinio gyvenimo, pastatė tris bažnyčias: Stalėnuose, Plungėje ir Pakutuvėnuose¹⁰⁸.

Peržvelgus Plungės dekanato bažnyčių fondatorių sąrašą¹⁰⁹, į akis krenta išskirtinai kunigaikščiai, dvarininkai, seniūnai, kancleriai... Vieninteliai bažnyčių fondatoriai valstiečiai yra pakutuvėniškiai Juozas ir Justina Stropai bei stalėniškis Petras Stonys.

1933 m. kun. P. Pukys pabaigė statyti ir pašventino Plungės Šv. Jono Krikštyto bažnyčią, o 1935 m. Kulių parapijos vikaras kun. Leonas Šapoka informavo vyskupijos kuriją, kad Pakutuvėnų k. bevaikis Tadeušas Grigalauskas duoda 15 ha savo žemės be trobesių, kad toje vietoje būtų pastatyta bažnyčia. Kun. P. Pukys ir Kulių klebonas Stanislovas Durskis nuvyko į Pakutuvėnus, apžiūrėjo vietą, surašė atsakymą kurijai¹¹⁰. Tačiau po kelių mėnesių T. Grigalaus-

27. Pakutuvėnų bažnyčia
Aut. J. Šakinis

102. Kasos knyga.
103. Protokolas. 2004, sausio 20, Pakutuvėnai, TVKA.
104. Dekretas Nr. 706. 2004, rugpjūčio 3, Pakutuvėnai, TVKA.
105. Pakutuvėnų parapijos ribų nustatymo protokolas. 2004, vasario 13, Pakutuvėnai, TVKA.
106. Misas K. Lietuvos katalikų bažnyčios, p. 385–386.
107. Pukys P. Gyvenimo prisiminimai, p. 22–23.
108. Truska L. Lietuva 1938–1953 metais, p. 81.

te atitinkamą sutartį. Nutarta patvirtinti toji 1941. VIII. 14 pas Plungės Apylinkės Teisėją prel. P. Pukio ir Justinos Stropaitės sudarytoji sutartis¹²³.

Justinos Stroputės bažnyčia išnuomotos žemės šiaurėje ribojosi su Minijos upe, rytuose – su Vlodo Lukausko žeme, pietuose – su Kazimiero Vengalio, Justino Dirvonskio, Jono Stropaus žemėmis, vakaruose – su Pakutuvėnų k. bendromis ganyklomis bei Stanislovo Grigalausko žeme. Sutartis buvo sudaryta 36 metams¹²⁴.

Kunigas Pukys nedelsdamas nuvyko į Pakutuvėnus, sukvietė vyrus ir juos informavo apie sutartį su Stropute. Klausė, ar vyrai sutinka, kad būtų pradėta statyti bažnyčia, informavo, kad daug rusų cemento ir trylikos metrų ilgio geležinių sijų liko Plungės stotyje, vyrams tereikia susivežti, miško galima pirkti iš Kulių, pinigais, kiek turės, pažadėjo paremti pats klebonas. Visi vyrai sutiko, išsyrinko komitetą, surašė protokolą¹²⁵. 1941 m. rugpjūčio 21 d. Telšių vyskupas kurija patvirtino Pakutuvėnų bažnyčios statybos komitetą: pirmininkas prel. P. Pukys, nariai: Stanislovas Grigalauškas, Petras Grigalauškas, Liudvikas Poškus, Konstantinas Rūtė ir Konstantinas Rūtė (sūnus)¹²⁶.

Pradėjus statyti bažnyčią pamaldos vyko klebonijos kambaryje. Kadangi šis kambarys buvo mažas, susirūpinta laikinomis patalpomis liturgijai. Tarpukariu antrajame Plungės bažnyčios šventoriaus gale ties vartais į Kretingos gatvę stovėjo medinis namelis, kuriame buvo sukrautas bažnyčios inventorių¹²⁷. Baigus statyti Plungės bažnyčią joje atsirado vietos ir visiems daiktams susidėti. Namelis pasidarė nereikalingas. 1942 m. pavasarį Plungės parapijos komitetas jį atidavė Pakutuvėnams kaip koplyčią, kuri buvo pervežta ir pastatyta Pakutuvėnų kapinėse¹²⁸. Telšių vyskupo įgaliotas kunigas Povilas Pukys ją pašventino. Mišias koplyčioje aukojosi vietos kunigas, o Šumų aukojosi kitas kunigas¹²⁹. Šv. Mišias kunigai atnašavo lotynų kalba, nusišukę nuo tikinčiųjų¹³⁰.

Koplyčia yra iš eglinių ir pušinių sijų, iš išorės apkalta lentomis. Viduje buvo didysis altorius su šv. Antano ir šv. Juozapo paveikslais, vėliau perkeltas į bažnyčią. Kairėje pusėje iš lentų sukalta zakristija. Pastatas stačiakampio plano, vieno tūrio, su įtrauktu pagrindiniu įėjimu, paremtu dviem kolonomis. Ilgis 9,80 m, plotis 5,70 m, aukštis 3,60 m. Durys vienos, jų plotis 1,30 m, aukštis 2,30 m. Spynos kalvio darbo. Du dideli langai, kurių plotis 1 m, aukštis 1,50 m ir du puslangiai prie durų (aukštis 1,35 m, plotis 0,35 m). Didieji langai turi langines, iš vidaus uždaromas geležiniais kablais, mažieji – sustirtinti pertvaromis. Pamatų koplyčia neturi – apatinė dalis užkelta ant laisvai sudėtų lauko akmenų. Koplyčios priekyje apskardintas apvalus bokštelis su kryžiumi. Šis kryžius yra lygiai toks pat, kaip ir bažnyčios mažojo bokštelio kryžius. Virš durų kabo nedidelis varpas. Ši laikinoji bažnyčia buvo gausiai lankoma. Nors joje galėjo sutilti apie 200 žmonių, tačiau dar apie šimtą likdavo šventoriuje. Pamokslas buvo sakomas šventoriuje¹³¹. 2015 m. Pakutuvėnų kapinių koplyčioje jau nebebuvo nei pirmiau minėtų paveikslų, nei zakristijos. Viduje šiuo metu stovi kartu su koplyčia iš senosios Plungės bažnyčios atvežta medinė altoriaus mensa, prie durų – keturi raudonmedžio suolai, paaukoti Vokietijos Velbert Neviges miesto seserų vienuolyno, pasieniais – du senieji bažnyčios suolai, ant sienų kabo dešimt iš bažnyčios perkeltų Kryžiaus kelio stočių paveikslų. Koplyčioje Didžiojo tridienio (prieš Velykas), vasaros stovyklų bei Vėlinių metu aukojamos šv. Mišios, vyksta Švenčiausiojo Sakramento adoracija.

Kunigas Povilas Pukys tuometinio Plungės burmistro Eduardo Misevičiaus paprašė skirti Pakutuvėnų bažnyčiai 1200 maišelių rusų palikto cemento ir 27 geležines sijas. Kaimo žmonės kiek tilpo cemento suvežė į klebonijos tvartus

30. Bažnyčios altorius
R. Razmuvienės archyvas

31. Zakristijos su patarnautojais ant tiltelio į kleboniją, – 1954
S. Dobilienės archyvas

120. Telšių vyskupijos Kurijos įgaliojimas Nr. 4881. Pakutuvėnai, TVKA.

121. Pukys P. Gyvenimo prisiminimai, p. 23.

122. Skolos raštas. Pakutuvėnai, TVKA.

123. Didžiai gerbiamei prelatui. 1941, rugsėjo 13, Nr. 5080. Pakutuvėnai, TVKA.

124. Nuomos sutartis. 1941, rugpjūčio 14.

R. Razmuvienės archyvas.

125. Pukys P. Gyvenimo prisiminimai, p. 23.

126. Telšių vyskupijos kurija. 1941, rugpjūčio 21, Nr. 4929. Inventorių knyga.

Nuomos sutartis.

Tūkstantis devyni šimtai keturiasdešimt pirmą metų rugpjūčio mėnesio keturioliką dieną žemiau pasirašiesiems iš vienos pusės-toliau vadinama savininke Justina Stropaitė, 48 metų amžiaus ir iš antros pusės-toliau vadinama nuomininke Telšių Vyskupijos Kurija, asmenyje jos įgaliotinio prel. Povilo Fūkio padarė nuomos sutartį sekančio turinio:

§1 Justina Stropaitė, jei priklausanti pagal mir. Juozo Stropaus 1939m. gruodžio mėn. 26d. surašytą testamentą, patvirtintą Kretingos Apylinkės Teismo 1940m. sausio mėn. 31d., nekilnojamąjį turimą, esantį Pakutuvėnų km. Kartenos valsč. Kretingos apskr. ir susidedantį iš apie trisdešimt dviejų /32/ ha aštuoniasdešimt septynių arų žemės su trobesiais ir kitais priklausiniais, rubesiuose: šiaurėje su Linijos upė, rytuose su Lukauskio Vlado žeme, pietuose su Vengalis Kazio, Dirvonskio Justino, Stropaus Jono žemėmis ir vakaruose su Pakutuvėnų kaimo bendromis ganyklomis ir Grižalauskio Stasio žeme, išskyrus tam ūkiui priklausantį bendrą ganyklų sklypą apie vieno ha penkiasdešimt keturių arų plotą, esantį tame pat kaime, kuri sklypą savininke Justina Stropaitė pasilieka savo nuosavybėje- išnuomoja Telšių Vyskupijos Kurijai.

§ 2 Ši nuomos sutartis padaryta trisdešimt šešioms metams, pradedant tūkstantis devyni šimtai keturiasdešimt pirmą metų gruodžio mėnesio dvidešimt ketvirtą dieną ligi tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimt septintų metų gruodžio mėnesio 24 dienos po du šimtus rublių metinio nuomos mokesčio, sudarančio per visą nuomos laiką septynis tūkstančius du šimtus /7200/ rublių, iš kurių nuomininkė privalo sumokėti už išnuomotą turimą kasmet per visą nuomos laiką visus valstybinius bei savivaldybinius žemės ar kitus nekilnojamojo turto mokesčius ir atlikinėti visas buhalterines prievolės, likučius palikdama sau išnuomotai žemei gerinti savo nuožūra, gi tos sumos toms išlaidoms neužtekus, nuomininkė prideda iš savo lėšų, sumokėdamas valstybės išdū ir papildomą žyminį mokestį, nuo padidėjusios nuomos kainos, kaip numatyta Žym. Mok. įst. 26 str. 2p.

§ 3 Išnuomotą žemę su jos priklausiniais nuomininkė valdo savo nuožūra be jokio apraizgimo iš savininkės pusės: ji turi įkintinę teisę kirsti išnuomotoje žemėje medžius, kasti durpes, moli, griovius, šulinius, statyti ir griauti trobesius ir daryti visokius kitus ūkystyklus, kurie palieka nuomininkės nuosavybę ir nuomos laikui pasibaigus ją už visa tai turi būti savininkės atlyginta rinkos kainomis pagal ekspertų įkainavimą, jei šios sutarties terminas tomis pat sąlygomis nebus prailgintas tolimesniam laikui.

§ 4 Šią sutartį nuomininkė neturi teisės perleisti kitiems asmenims be savininkės sutikimo.

§ 5 Nuomininkė turi teisę prašyti ipotekos išstaigą šią nuomą

sutartį, ipotekose pažymėti, kaip numatyta ipot. įst. 42 ir 222 str.

§ 6 Ši sutartis privaloma tiek ja pasirašiusioms šalims, tiek jų pėdiniams bei teisių priėmėjams ir turi būti sąžiningai vykdoma.

§ 7 Savininkė pareiškė su visa savo materiale ir baudžiamąja atsakomybe, kad šia sutartimi išnuomojamas turtas niekam kitam neišnuomotas, neperleistas, neleistas ir laisvas nuo draudimų, apyrašo, bylų ir ginčų ir kad Baud. Statuto 591 str. jai yra žinomas, gi skolas Antanui Laurinkui sumoje penkių tukstančių /5000/ litų ir Stasei Stropaitėi vieno tukstančio /1000/ litų apsiima sumokėti pati savininkė Justina Stropaitė.

§ 8 Nuomininkė be § 2 pažymėtos nuomos savininkėi iki jos gyvos galvos duoda sekančią išimtinę gyvenamam namo šisuriniame gale iš rytų pusės gyvenimui du kambarius ir po tais kambariais esančio sklypo dalį, svirno vakarų gale dvi kamaras ir tvaree vietos paršelinai laikyti ir kasmet geros rūšies grūdais: rugių keturiolika centnerių, kviečių tris centnerius, miežių du centnerius, avių du centnerius, sėti savininkės sėkla keturis purus bulvių kartu su savomis ir apmėšluotą ir apdirbtą žemę, balves savininkė nuraui ir nusikasa savo jėgomis, daržovėms sodinti savininkė gauna iš išnuomotos žemės dviejų arų ploto daržą, nuomininkė apdirbtą, apmėšluotą, savininkė daržo derlių prižiūri, ravi ir nusiima savo jėgomis, nuomininkė kartu su savos bandos gyvuliais gano ir šeria savininkės karvę ir avių su prievaisiais, karvei pasenus, savininkėi leidžiama prieš karvės du metus auginti veršį, o po to laikyti tik jamąją karvę, kasmet rudenį savininkėi duoda bekona 65 kg. gyvo svorio, dvidešimt kilogramų nerukytų lašinių ir penkių savaičių paršelių, kurui kasmet duoda po penkiolika erdmeterių malkų, kurių 1/3 beržinių ir 2/3 alksninių ir kitų. Malkos kurui paruošiamos nuomininkės. Be to nuomininkė savininkėi duoda kasmet po dvidešimt kartų pavaziavimui į artimesnius miestelius arklį, savininkėi susirgus parvežti pagal reikalą gydytoją ir numirus palaidoti su katalikiškomis apeigomis.

Išvardintos metinės išimtinės vertę šalys sąžiningai įvertina 2000 lš.

Paul. Pucys J. Stropaitė

Plungė, 1941 m. rugpjūčio mėnesio 14 dieną, Rejestro Nr. 1013.

Aš, Plungės Apylinkės Teisėjas, Antanas Mačiukas, einąs notaro pareigas šiuo metu liudiju, kad ši nuomos sutartis buvo man pareikšta ir pasirašyta man žinomų, veikusių, pilnateisių Justinos Stropaitės, gyv. Pakutavėnų km. Kartenos valsč. Kretingos apskr. ir prel. Povilo Pukio, gyv. Plungės m. veikinčio kaip Telšių Vyskupijos Kurijos igaliotiniu. Igaliojimas pristatytas originale.

Teis. Vyri. nuok. senid. - 1941 m. geg. 28 d. p. 1941. 280 v. 804 p.
v. d. daro tinkl. išlaid. 57 v. 60 p. notari 78 v. 55

Teisėjas, einąs notaro pareigas

Amatiniu

34-35. Šv. Juozapo altorius papuoštas atleidams. Stovi Stanislava Stuopelytė
R. Razmuviėnės archyvas

36. Prie klebonijos dešinėje stovi Valerija Stropienė
R. Razmuviėnės archyvas

37. Klebonija. Dešinėje pusėje du langai – Justinos Stroputės
R. Razmuviienės archyvas

38. Klebonija
Aut. J. Sakinis

bei Grigalausko jauną. Dar 600 maišų cemento bažnyčios grindims klebonas gavo iš Plungės komendantūros¹³². Cementą suvežė Povilas Valančius iš Babrungo k. Buvo nupirka rąstų, iš Minijos upės privežta žvyro.

Kretingos apskrities inžinierius Jonas Zubkus (projektavęs ir Tūbausių bažnyčią) 1941 m. parengė būsimos bažnyčios planą. Bažnyčia suplanuota 24 m ilgio, 12 m pločio, iš lauko cementinių plytų, viduje – degtų plytų, stogas – cementinių čerpių¹³³.

Inžinierius Pakutėvėnų bažnyčią greičiausiai projektavo pagal Plungės kapinių Visų šventųjų koplyčios, plungiškių vadinamos Zubovų vardu, pavyzdį. Ši koplyčia yra romantinio klasicizmo pavyzdys, manoma, kad ji pastatyta 1858 m. Deja, išsamesnės informacijos apie Plungės kapinių koplyčią nerasta. Tik P. Pukys rankraštyje „Plungės istorija“ rašo: „1861 m. kapuose pastatyta iš plytų koplyčia. Ūgio 22 metrų, pločio 10 metrų. Po koplyčia yra 8 kambariai, per vidurį koridorius, kuriuose laidojasi dvarininkų šeimos. Viduje koplyčios yra 3 altoriai ir 6 balsų vargonai“¹³⁴.

Apžiūrėjęs visą paaukotos žemės plotą, vieta Pakutėvėnų bažnyčiai buvo parinkta ant kalvelės, nes tik ten slūgsojo gruntas (kitur – molis ar juodžemis, o po žeme – begalė šaltinių). Tačiau tame plote bažnyčiai neužteko vietos. Kunigas P. Pukys kreipėsi į kaimyną Stanislovą Grigalaušką, kad paaukotų ar parduotų sieksnis savo žemės bažnyčios kampui. S. Grigalauškas davė žemės ne tik bažnyčios kampui, bet ir šventoriui, o prie šventoriaus krašto dar keliui nutiesti, nes laidotuvės galėtų privažiuoti. Taip pat davė žemės kapinėms padidinti, nes kamdas turėjo mažas kapinaites, o pasistačius bažnyčią jau reikėjo didesnių¹³⁵. Pradėjęs statybas suręstas tiltas nuo bažnyčios per upelį į kleboniją.

1941 m. spalio pradžioje pasamdytas latvis meistras Edvardas Burkanas, kuris Švėkšnoje statė seserų vienuolių ligoninę. Iki šalčių meistras spėjo pakloti bažnyčios pamatus¹³⁶.

1942 m. balandžio 20 d.¹³⁷ Pakutėvėnų klebonu paskirtas Kulių vikaras kun. Vladas Šlevas.

1942 m. gegužės 3 d.¹³⁸ J. E. Telšių vyskupas Vincentas Borisevičius pašventino naujosios bažnyčios pamatus (kertinį akmenį) ir kapines¹³⁹. Pakutėvėnų kitių Rupeikų, Stropų, Dobilų ir daugelio kitų kaimo vyrų, prisidėjusių prie bažnyčios statybos, pavarde buvo surašytos ir įmirtosios bažnyčios pamatuose¹⁴⁰. Ruošdamasis bažnyčios pamatų šventinimui kun. Vladas Šlevas rašė prelatui Povilui Pukui: „D. Gerb. Kun. Prelate! Dar visokių reikalų: 1. Triubinikiai sutinka groti, bet nežino ką reikia, būtent kokias giesmes. Malonėkite surašyti ir įduoti sąrašą Justinai. 2. Koplyčios altoriui reikalinga bent laikinai tavalnės, o mes teturim tik vieng, tą išplovus nebūtų kaip Mišių laikyti, o gauti negalima niekur taip greitai. Tikiuosi, kad tas reikalas ir bus palankus. 3. Altoriuje nėra tabernakulio laikyti švenč. Skaramentui, meistras sutinka padirbti, bet prašo, kad Gerb. Prelatas įduotumėt du zaviečiukus (vyrius) ir jutrinėlę (spynelę) su rakteliais. Ir to nori jau šiandien. 4. Ateinančio sekmadienio pamaldoms koplyčioje reikalingas raudonas arnotas, o mes neturime. Jei būtų galima, būt gerai, kitaip teks naudotis baltu. Jums palankus ir ištikimas kun. Vl. Šlevas. 1942 IV 30 Pakutėvėnų“¹⁴¹.

Kunigas Vl. Šlevas rūpinosi ne tik bažnyčios statybomis, bet ir ūkiu: buvo iškastas naujas šulinys, tvenkiny, pasodinta keliolika obelėlių ir kitų vaismedžių, nutiestas kelias nuo bažnyčios iki kapinių, nupirka fisharmonija, suorganizuotas choras, klebonija turėjo dirbamos žemės, kurią reikėjo dirbti, turėjo gyvulių¹⁴².

40. Plungės kapinių koplyčia
J. Kliekutės foto, 2016

41. Pakutėvėnų bažnyčia
J. Sakinio foto, ~1970

127. Pakalniškis A. Plungė, p. 141.
128. Pukys P. Gyvenimo prisiminimai, p. 24–25.
129. Ten pat, p. 25.
130. Stonkus A., 2008.
131. Inventorius, 1942, rugsejo 10, p. [2].
Inventoriaus knyga.
132. Pukys P. Gyvenimo prisiminimai, p. 24.
133. Ten pat, p. 24.
134. Pukys P. Plungės istorija, p. [114].
135. Lingienė S., 1998.
136. Pukys P. Gyvenimo prisiminimai, p. 24.
137. Šlevas V. Mano kelionių prisiminimai, p. 2.
138. Inventorius, 1942, rugsejo 10, p. [1].
Inventoriaus knyga.
139. Pukys P. Gyvenimo prisiminimai, p. 25.
140. Simkienė S., 1996.
141. Varnių muziejaus archyvo Vlodo Šlevo fondas.
142. Šlevas V. Mano kelionių prisiminimai, p. 2.

lektus, o pui turkavimas i grimbimus
skaitant atlikto darbo kvadratus kas di-
savaitis.

3. Laudo vieny turkavimas su zimuais
i seitas, sumoje 4975 RM. jei komitetas
turi lesu i medziagos, o neit atlikavimas
viripaimetu kainos, o jei pavasari, tai
tarsime is naujo.

4. Valzj darbininkams, su atkiras
atlyginimus paripinis komitetas.

5. Gincijavimai su auksciau lics pirmgari
350 RM. kilaskomi pas parapijos komitete,
kaip po kmamo farankja, i je bus isnu-
kam, darba juo sioje sutarkje numestyte
o is mety darbo sutarte kainos, kitay veismokam

6. jei vanderis nebus upelyje i aciau 50m.
tai vanderis pristato komitetas; statybos
meta didesniai kikiaris.

Parnaso

Parapijos komitetas

Burkanas

Rekt

Dr. Godek

Grigorkauskas

K. J. Aliaus

Statybos meistras

Burkanas

44. Pavasarininkų dvidešimtmetis prie Plungės bažnyčios (fone – koplyčia, kuri bus atiduota Pakutuvėnams)
P. Butkaus foto, 1937
J. Klietkutės archyvas

45. Pakutuvėnų kapinių koplyčia, 1943
S. Dobilienės archyvas

1942 m.
Pamokėles
„Vaikų kele-
kleboniją,
kviešti m-
vaikų ir
kelias. Iš k-
ąžuoliukai

1942 m.
įvairių litu-

Bažny-
tos sienos
pėmis už-
cas Vaitk-
vietinis s-
perpus su-
ne (Ston-

Bažn-
kaimų g-
Alsėdžių
telių, Plū-
vėnams.

1943

Pakutu-

1943

pareigo-
bažnyčią
mentu i-
sienas¹⁵
rugsejo
per par-
per val-

Kur-

mus pi-
bažnyt-
nyčios
iš Grė-
buvo n-
gis¹⁵⁷, t-

194-

1821-
Didij-
toriai

19-

1943-
nyčią
Sekm-
vo vy-
čiai¹⁶⁴

1942 m. klebonas Vladas Šlevas kaimo vaikus ruošė Pirmajai Komunijai. Pamokėles vykdavo pievelėje kapinėse. Kartą klebonas vaikams pasiūlė nutiesti „Vaikų kelį“ – kelio atšaką nuo keliuko, jungiančio S. Grigalauko sodybą ir kleboniją, kuri eitų pro šventorių iki kapinių. Kvietė dalyvauti talkeje ir pakviesti namiškius. Kvietimas buvo entuziastingai priimtas: gausiai susirinko vaikų ir jaunimo. Per visą nuotolį buvo iškastas griovys, šiek tiek paprofiluotas kelias. Iš kitos pusės pagriovys apsidintas medeliais. Sodinukai buvo vietiniais ažuoliukai, berželiai, uoseliai, kleveliai, sunėsti iš sodybų, paminijo, miškelių¹⁴³.

1942 m. gegužės 17 d. Plungės bažnyčia paskolino Pakutuvėnų bažnyčiai įvairių liturginių indų, rūbų, knygų ir kt. reikalingų daiktų¹⁴⁴.

Bažnyčios sienos pradėtos statyti 1942 m. liepos 20 d.¹⁴⁵ Per vasarą pastatytos sienos, uždėti pastoliai stogui, pamūrytas bokštas. Stogą cementinėmis čerpėmis uždengė Antanas Stonys¹⁴⁶, bokšto stogą skiedromis ir skarda dengė Vincas Vaitkus iš Santakio k.¹⁴⁷ Langus, duris ir suolus bažnyčiai padarė ir sudėjo vietinis stalius Stanislovas Salys¹⁴⁸. Pakutuvėniškė ūkininkė Marija Stonkienė, perpus sudėjusi pinigų (280 markių¹⁴⁹) su savo giminaite Kazimiera Žutautiene (Stonkute) iš Narvaišių k., nupirko bažnyčiai tabernakulį¹⁵⁰.

Bažnyčios statyboms lėšas aukėjo ne tik Pakutuvėnų, bet ir visų aplinkinių kaimų gyventojai. Kaimyninių parapijų – Kartenos, Kulių, Šateikių, Stalgėnų, Alsėdžių, Kontaučių, Mosėdžio, Lenkimų, Žemaičių Kalvarijos, Palangos, Platelių, Plungės – klebonai, ypač atlaidų dienomis, taip pat rinko aukas Pakutuvėnams. Aukos buvo renkamos ir Plungės Lurde¹⁵¹.

1943 m. birželio 1 d. kunigas Vladas Šlevas perkeltas į Pievėnų parapiją, Pakutuvėnų klebonu paskirtas Plungės vikaras Juozas Olsauskas.

1943 m. liepos 19 d. vėl pasamdytas meistras Edvardas Burkanas, kuris įsipareigojo per mėnesį su savo darbininkais užbaigti vidaus darbus: išstinkuoti bažnyčios vidines lubas ir sienas, padaryti balkoną, plokščiai guldytų plytų cementu išlietas grindis, išstinkuoti bokštą. Papildomai apsiėmė išstinkuoti lauko sienas¹⁵². Darbai tikriausiai užtruko, nes atlyginimas meistrui išmokėtas tik rugsėjo 25 d.¹⁵³ Statybose darbuosė apie 10 darbininkų, dirbančių po 10 val. per parą ir gaunančių po 1 markę į valandą (nuo 1942 rugsėjo – po 2 RM per parą)¹⁵⁴. Ūkininkai pakaitomis maitino darbininkus.

Kunigas Povilas Pukys Pakutuvėnų bažnyčios statyboms išleido visus turimus pinigus, pritrūko, 15000 markių pasiskolino iš Plungės parapijos komiteto bažnyntinių pinigų. Pakutuvėnų bažnyčios komitetas nutarė rinkti pinigus bažnyčios vidui išstinkuoti. Klebonas Olsauskas gavo iš Pabedinsko sunkvežimį ir iš Grūtės parsivežė kalkių¹⁵⁵. 1943 m. liepos mėn. Latvijoje už 112,50 markių buvo nupirktos dar 3 tonos kalkių¹⁵⁶. 1943 m. bažnyčiai įrengtas perkūnsargis¹⁵⁷, tų pačių metų birželį užsakyti pagaminti bažnyntiniai indai¹⁵⁸.

1943 m. pavasarį Plungės bažnyčios komitetas Pakutuvėnams perdavė tris 1821–1849 m. darytus¹⁵⁹ senosios Plungės bažnyčios¹⁶⁰ altorius su paveikslais. Didijį altorių atnaujino Plungės menininkas Kazonas¹⁶¹. 1995-ųjų vasarą šie altoriai gražinti į Plunge, stovi kapinių koplyčioje.

1943 m. rugsėjo 26 d.¹⁶² (anksčiau spaudoje nurodoma šventinimo data 1943-11-29 yra klaidinga) Tėlių vyskupas Vincentas Borisevičius naująją bažnyčią iškilmingai pakonsekrovo, sutiekdamas Šv. Antano Paduviečio titulą¹⁶³. Iškilmingai pakonsekrovo, sutiekdamas Šv. Antano Paduviečio titulą¹⁶³. Šekmadienį oras buvo saulėtas, o po pamaldų pradėjo lyti. Per pietus dalyvaavo vyskupas, kunigai, klierikai, parapijos komitetas bei klebono pakviesti svečiai¹⁶⁴.

46. Pakutuvėnų kapinių koplyčia
J. Sakimo foto, ~1970

47. Kapinių koplyčios panorama
J. Kliekutės foto, 2015

143. Stonkus A., 2010.

144. Plungės bažnyčios turto, 1942 04 17 d. paskolino Pakutuvėnų bažnyčios klebonui, sąrašas. Inventoriaus knyga.

145. Inventorius. 1942, rugsėjo 10, p. [1].

Inventoriaus knyga.

146. Sutartis. 1943, rugpjūčio 4. Inventoriaus knyga.

147. Sutartis. 1943, rugpjūčio 5. Inventoriaus knyga.

148. Šakinis J., 2002.

149. Kasos knyga, p. [4].

150. Stonkus A. Pakutuvėnų kaimo Stonkių giminės kronika.

151. Kasos knyga.

152. Sutartis. 1943, liepos 19. Inventoriaus knyga.

153. Kasos knyga, p. [17].

154. Inventorius. 1942, rugsėjo 10, p. [1].

Inventoriaus knyga.

155. Pukys P. Gyvenimo prisiminimai, p. 25.

156. Kasos knyga, p. [13].

157. Ten pat, p. [15].

158. Ten pat, p. [13].

159. Baužienė M. Kas ir kada suprojektavo Kvedarnės bažnyčią?, p. 75.

160. Stonkus A. Sugrįžimai, p. 25.

48. Prie Pakutuvėnų klebonijos po bažnyčios pamatų pašventinimo, 1942

Stovi iš kairės: 1. Vladas Stropus, 2. Izidorius Rupeika, 4. Rutė iš Karklėnų, 5. Edvardas Burkanas,

6. Petras Grigalauškas, 7. Petras Gagilas, Kartenos viršaitis, 8. kun. P. Žvirblis, Kartenos klebonas.

Sėdi: 1. Kulių klebonas, 2. Regina Gagilaitė, 3. Petronėlė Rupeikienė, 4. Jarušlava Stropienė, 5. kun. Juozas Olšauskas,

6. prel. Povilas Pukys, 7. Stanislava Gagilienė, 8. Vladas Ivinskis, 9. Stanislava Stropienė, 10. Justinas Stropus.

Sėdi ant žemės: 1. Pulcherija Olšauskaitė, 2. Drakšienė, 5. Marijona Grigalauškienė

S. Šimkienės archyvas

49. Bažnyčioje dedamos naujos medinės grindys
J. Klietkutės foto, 1995

50. Mindaugas Šimkevičius montuoja
akmeninį stovą Tabernakuliui
J. Klietkutės foto, 1998

51.
Virš
II e.
8. S.
Sėdi
6. v.
S. S.

52. Kapinai
J. Klietkutės

51. Pakutuvėnų bažnyčios choras prie Stanislovo Grigalausko trobos, kurioje gyveno ir vargonininkas, ~1947
 Viršuje iš kairės stovi: 1. Jonas Grigalauskas, 3. Rūta Stropūtė, 4. Narkus iš Karklėnų.
 II eil.: 1. Stasys Grigalauskas, 2. Ignas Stropus, 3. Petras Vitkus, 6. Valerija Gaudutytė, 7. Stasė Stuopelytė,
 8. Sofija Drungilaitė, 9. Juzefa Stropaitė, teta Rūtai, 10. Stasė Stuopelytė, pusseserė pakutuvėniškei Stasei.
 Sėdi: 1. Stasė Drungilaitė, 2. Malvina Valužytė, 4. Rožė Brazdeikytė-Varpiotienė, 5. klebonas Jonas Daunoras,
 6. vargonininko žmona Jablonskienė, 8. Stanislovas Grigalauskas
 S. Stuopelytės archyvas

52. Kapinių koplyčios panorama
 J. Klietutės foto, 2015

53. Adoracija kapinių koplyčioje
J. Klietkutės foto, 2001

161. Pukys P. Gyvenimo prisiminimai, p. 25.
162. Kasos knyga, p. [17].
163. Šv. Antanas Paduvietis Lietuvoje yra labai mylimas šventasis. Jo vardu pavadintos net 34 bažnyčios ir koplyčios.
164. Pukys P. Gyvenimo prisiminimai, p. 26.
165. Olšauskas J., pamokslų juodraštis. 1943, spalio 19. Inventoriaus knyga.
166. Stonkus A. Sugrįžimai, p. 73–95.
167. Razmuviene R., 2016.
168. Šakims J., 2015.
169. Kasos knyga.
170. Daugėlienė B., 2015.
171. Garjoniene I. R., 2003.
172. Kasos knyga.

Klebonas J. Olšauskas apskaičiavo, kad Pakutuvėnų bažnytelės statybos ka-
navo apie 250'000 reichsmarkių: kun. P. Pukys įdėjo 190'000 RM, Pakutuvė-
niškių indėlis – 50'000 RM, kitų parapijų aukos – 15'000 RM. Pamokslu metu
klebonas padėjo bažnyčiai labiausiai nusipelnusiems parapijiečiams: Izido-
riui Rupeikai už stogo čerpių padirbimą, parvežimą ir sutvarkymą, už uolų da-
ryvimą statybose, už stambias pinigines aukas, už maistą darbininkams, Vl. ir
Tadui Grigalaukui, dėkojo kaimynams, ypač Narvaišių ir Klepsčių darbinin-
kams, būriais ėjusiems dirbti prie bažnyčios¹⁶⁵.

Reikia paminėti ir to laikotarpio bažnyčios tarnautojus – kunigų talkinin-
kus: paaukojusi bažnyčiai savo žemę ir pastatus Justina Stroputė liko parapijos
pročkėle bei šeimininke. 1946–1949 m. klebonijoje dirbo dvi šeimininkės, vy-
riausioji – Uršulė, aukštaitė nuo Utenos, kita – vietinė, vardu Zosė, kuri dirbo
derlių, lesino paukščius, šėrė kiaules¹⁶⁶. Po 1963 m. bažnyčiai ir klebonijai tvarkė,
liturginius rūbus prižiūrėjo Valerija Stropienė¹⁶⁷. Varpininke iš pradžių buvo
Justina Stroputė¹⁶⁸, o nuo 1942 m. – Emilija Sungailienė¹⁶⁹, kuri varpu skam-
bino ne tik kviesdama į šv. Mišias, bet ir 8 val. ryte, 12 val. dienos ir vakare
18 val.¹⁷⁰ Vargonininkais buvo Adomas Miceika, nuo 1947 m. rudens – Antanas
Jablonskis, nuo 1949 m. – Julius Ramanauskas (g. 1926 m., 1950 m. vedė paku-
tuvėniškę Stanislavą Malakauskytę, g. 1928 m.). Vargonininkais taip pat buvo
Juzefa Stropaitė bei jos brolis Ignas Stropus iš Mažiaivų k., gyvenę 1,5 km nuo
bažnyčios. Kai Juzefą, jos senus tėvus ir brolių Kazimierą ištrėmė į Sibirą, var-
gonininku liko vienas Ignas Stropus, kuris trėmimo metu buvo išvykęs ir liko
tėviškėje¹⁷¹. *Marsalkomis* (zakristijonais) dirbo 1943 m. Vl. Martinkus, 1944 m.
St. Grikštas, 1946 m. Butkus¹⁷², 1946–1949 m. Aloyzas Stonkus iš Prūsalių k.

54. Bažnyčioje buvo keičiami
langai, koplyčia vėl tapo
laikinąja bažnyčia
J. Klietkutės foto, 2005

55. Vyskupas
Antras iš kairės
S. Grigalaukas

(savo gyven-
Liudas Mal-
zių k. Kai I
jo vienuoli-
rus 10 met-
Stanislovas
pradžios S.
prie visų st-

Daug i
knygų: Kri-
1970 m., M
1968 m., I
la, kad nei-
priėmimo

Invent
klausiusiu-
žų, stačial-
iš viso 26
bokšto kr-
funkcija)
pločio kr-

55. Vyskupas Vincentas Borisevičius šventina Pakutuvėnų bažnyčią. 1943 rugsejo 26
Antras iš kairės kun. Juozas Olšauskas, 4. Jonas Grigalauškas, 5. kun. Vladas Slevas
S. Grigalaukaitės archyvas

(savo gyvenimą aprašęs knygoje „Sugrįžimai“), 1949 m. P. Skruibis, 1954 m. Liudas Malakauskas¹⁷³ iš Karklėnų. Zakristijonu buvo ir Alfonsas Jucys iš Šlozių k. Kai 1956 m. Alfonsas išėjo į kariuomenę, zakristijono pareigas perėmė jo vienuolikametis brolis Kazimieras Jucys. Kazimieras bažnyčioje tarnavo gerus 10 metų¹⁷⁴. Kurį laiką zakristijonavo pakutuvėniškiai Petras Grigalauškas, Stanislovas Grigalauškas (Pakalninis), Alčauskas¹⁷⁵. Nuo pat bažnyčios statybų pradžios S. Grigalauškas greičiausiai buvo parapijos ūkvedys, nes kasos knygoje prie visų statybų ir ūkio reikalų išlaidų yra jo parašas¹⁷⁶.

Daug informacijos, faktų, pavardžių bei datų surinkta iš išlikusių bažnyčios knygų: Krikštų metrikų knygos 1942–1946 m., Krikštų metrikų knygos 1942–1970 m., Moterystės aktų knygos 1948–1968 m., Mirčių metrikų knygos 1943–1968 m., Inventoriaus knygos 1941–1944 m., Kasos knygos 1942–1954 m. Gaila, kad neišliko nuo 1942 m. parapijoje buvusios Ligonių lankymo, Komunijos priėmimo, Protokolų, Pateisinamų dokumentų, Gaunamų raštų knygos¹⁷⁷.

Inventoriaus knygoje randame išsamiai aprašytus pastatus, tuo metu priklausiusius bažnyčiai. Bažnyčios pastatas – tinkuoto mūro, klasicistinių bruožų, stačiakampio plano¹⁷⁸, ilgis 24 m, plotis 12 m, aukštis viduje 8 m, su bokštu iš viso 26 m aukščio¹⁷⁹. Yra bokštas priekyje ir bokštėlis nugaroje: priekinio bokšto kryžius buvo pagamintas iš geležinkelio bėgių (atliko ir perkūnsargio funkciją), 2015 m. pavasarį jį bokštą įkeltas naujas metalinis 2 m aukščio, 1,6 m pločio kryžius, senasis buvo visai sudūlėjęs ir pajudinus subyrėjo. Mažojo bokš-

56. Adoracija, 1999
J. Klietkutės archyvas

173. Ten pat.

174. Jucys K., 2016.

175. Šimkiene S., 1996.

176. Kasos knyga.

177. Inventorius, 1942, rugsejo 10, p. [5].

Inventoriaus knyga.

178. Misius K. Lietuvos katalikų bažnyčios, p. 385–386.

179. Inventorius, 1942, rugsejo 10, p. [1].
Inventoriaus knyga.

57. J. Klietkutės foto, 1995

58. G. Numgaudžio foto, 1995

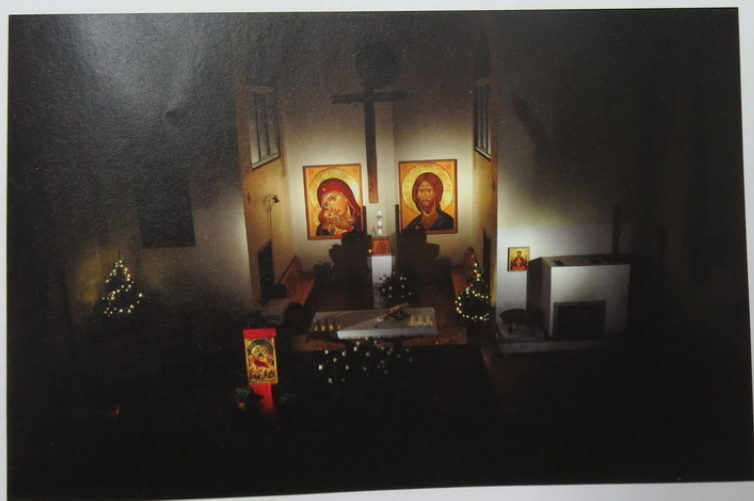
59. Altoriai grąžinami į Plungę
G. Numgaudžio foto, 1995

60. A
J. Kl

61
J. L

60. Altoriai Plungės kapinių koplyčioje
J. Klietkutės foto, 2016

61. Kalėdos
J. Klietkutės foto, 2014

62. Pakutuvėnų bažnyčios interjeras, 1956
J. Burbaitės archyvas

63. J. Klietkutės foto, 2016

180. Kviklys B. Lietuvos bažnyčios, t. 1, p. 235.

181. Misius K. Lietuvos katalikų bažnyčios, p. 385–386.

182. Kasos knyga, p. [16].

183. Ten pat, p. [58].

184. Ten pat, p. [60].

185. Ten pat, p. [34].

186. Ten pat, p. [60].

187. Ten pat, p. [41].

188. Iau apie 1910 m. Žemaičių vyskupas

leido klebonams, pasitarus su Bažnyčios

palaikymo Tarybos nariais, išnuomoti

parapijiečiams bažnyčioje esančius suolus,

gautas lėšas panaudojant bažnyčios tikslams.

// Pukys P. Plungės istorija, p. [183].

189. Kasos knyga, p. [48].

190. Ten pat, p. [65].

191. Ten pat.

telio kryžius išlankstytas iš armatūros. Bažnyčia ypatinga savo šoniniai fasadais: klasikinio stiliaus piliastrai ir gana aukštas antablementas apremina 5 laisvai aukštus arkinius langus¹⁸⁰. Viduje buvo dvi dviejų aukštų šventoriaus, vieta bai aukštus arkinius langus¹⁸¹. Viduje buvo dvi dviejų aukštų šventoriaus, trims altariams, trejos durys, 12 langų (zakristijoje po vieną langą). Zakristorius trimis altariams, trejos durys, 12 langų (zakristijoje po vieną langą). Šventoriaus tvara – medinių statinių¹⁸¹. 1996 m. pavasarį tvora buvo jau visai supuvusi ir ją teko išardyti. Nuo to laiko tvoros aplink bažnyčią nėra, šventorių supa lapuočiai medžiai: liepos, ąžuolai, šermukšniai. 2015 m. pavasarį šventorius sutvarkytas, įrengtas kiemas, šventoriaus ribas ženklina dideli akmenys.

Nors bažnyčia buvo pašventinta 1943 m., tačiau baigiamieji statybų darbai vyko dar keletą metų: buvo tvarkomos grindys, sienos, stogas... 1943 m. spalį už 50 markių „nupirka iš bogomazniko du kryžiai bažnyčiai“¹⁸², 1951 m. pagaminta spintelė Monstrancijai¹⁸³, 1952 m. laikinai padarytas smilkytuvas¹⁸⁴, 1944 m. sausį parapijos prokėlė Justina Stroputė pasiuvo bažnyčia kamžas¹⁸⁵ (baltus kunigų ir patarnautojų bažnytinius drabužius), 1952 m. klebonas pirkė 11 m medžiagos, iš kurios buvo pasiūtos dar 5 kamžos¹⁸⁶.

Nuo 1947 m.¹⁸⁷ parapijoje įvesta tradicija ateinančioms metams išsipirkti ti nuolatinių vietų bažnyčios suolo¹⁸⁸. Kasos knygos įrašai rodo, kad dauguma parapijiečių šia paslauga noriai naudojosi, nors suolai sunumeruoti buvo tik 1944 m.¹⁸⁹ Net Justina Stroputė, Pakutuvėnų bažnyčios fundatorė, už 15 rublių išsipirkdavo klaupą Nr. 6¹⁹⁰. Ši tradicija gyvavo iki 1954 m. pradžios¹⁹¹.

1976 m. Pakutuvėnų bažnyčios komitetas ir klebonas Adomas Milierius bei kun. Pr. Bagdonas iš Telsių vyskypijos kurijos tris kartus skolinosi pinigų Pakutuvėnų bažnyčios stogo, bokšto, sienų, laiptų remontui¹⁹².

1995 m. Pakutuvėnų bažnyčia ąžuolinį altorių, o 1996 m. ąžuolinius tabernakulį bei pulpitą Šv. Raštui pagal Gedimino Numgaudžio OFM projektą padarė Kretingos vienuolyno meistras Kazimieras Ramonas. 1996 m. vasarą į Pakutuvėnus nutiesta aukštos įtampos elektros linija (finansavo Plungės rajono savivaldybė), 1996 m. žemės įtampos elektros linijos tiesimo išlaidas iš dalies padengė Lietuvos katalikų religinė šalpa (JAV), 1998 m. Jūratis Pauliukonytės-Gentlešk (JAV) rūpeščių elektra įvesta ir į bažnyčią. 1995 m. žiemą savanoriai darbininkai – pakutuvėniškiai Steponas Milašius, Povilas Gėryba, Stasys Daukša, kretingiškis Irmantas Tamošauskas, pustelninkas Audrius Petrikas – bažnyčioje sudėjo medines grindis, klaidędijietis Antanas Lygnugaris sumūrėjo krosnį. 1998 m. gyvendamas Pakutuvėnuose, akmenskaldys Mindaugas Šimkevičius (Telsiai) bažnyčiai nukalė akmeninį žydų aukuro formos tabernakulį. 1997 m. rugšėjį Placidas Jasiūnas (Ukmergė) ir Egidijus Gričius (Rietavas) sumontavo laiptus į bažnyčios bokštą, laiptus padarė Kretingos vienuolyno meistras Kazimieras Ramonas. 1998 m. verslininkas Juozas Rupeika iš Plungės paaukojo bažnyčiai naujus medinius langus. Bendradarbiaujantieji Nyderlandų fondai, atsakydami į J. Klietkutės paraišką, skyrė finansavimą bažnyčios stogui remontuoti, 2001 m. rudenį buvo uždengtas naujas stogas, nes senasis 1999-aisiais buvo nuniokotas uragano „Anatolijus“. 2001 m. Kretingos UAB „Edija“ suremontavo bažnyčios vidų, įrengė naujas pakabinamąsias lubas, konferencijų salę pastogėje, įrengė elektros instaliaciją. 2003–2005 m. pastogėje buvusioje palėpėje įrengti penki gyvenamieji kambariai, virtuvė ir salė. 2004–2005 m. J. Klietkutės prašymu, Nyderlandų fondams SKAN fund ir Laurensinstituti ir zakristijų langai, įstatyti naujos ąžuolinės durys (šiais darbais rūpinosi Margarita Lizdenyte). Tuo pačiu metu buvo pravesta nauja bažnyčios elektros instaliacija.

įvesta vandens ir karniai suolai, 2015 m. židiny, įvesta sildymo kryžius.

Klebonijos namo tinio pamato. Sienos nebalintos, grindys Langų 19 (plotis 0, trimis kamainais. Į Dvi virtuvės, kart 1 prieangis, 3 kle skiedrų. Po pasta žemės, dvi karves

Justina Stroputė reėjo savo kunigo fonsas Razma pa kaimo nario test brolis Jonas Stro Jonas valdžios Stro kelti, Jonas liko 1982 m. Jonas s ūkio pastatų bu iš Mažiavų k.¹⁹ žmonės tuo lab raštą¹⁹⁸. Kaziu pastatai nugriai atpirkės ir išsa

1942 m. kl nės, jauja, paž kinktams laik kuriame laisv senoviskomis šulins kieme bonijai iškasė tik 1943 m. š ma statyti „š tų nėra, atka

Malkinė eglės medžio gai 8 (plotis durų plotis

Be pam arkliais, k plotis – 7 m trejas 2 m būsena buv

Jauja st Sienos 16 t

įvesta vandens ir kanalizacijos sistema. 2007 m. į bažnyčią atvežti nauji mediniai suoliai, 2015 m. bažnyčia apšiltinta, sutvarkytas šventorius, įrengtas naujas židinis, įvesta šildymo sistema su radiatoriais, į bažnyčios bokštą įkeltas naujas kryžius.

Klebonijos namas buvo statytas 1939 m. iš eglės ir pušies, stovėjo ant cementinio pamato. Sienos iš lauko neapkaltos, viduje netinkuotos. Lubos medinės nebalintos, grindys nedažytos. Pastato ilgis 16,60 m, plotis 8,60 m, aukštis 3 m. Langų 19 (plotis 0,95 m, aukštis 1,50 m). Viduje buvo trys koklinės krosnys su trimis kaminais. Į kleboniją iš lauko buvo 3 durys (viso 13 durų). Kambarių 10. Dvi virtuvės, kartu šeimos kambarys, 2 sandėliukai – šeimos gulimieji, 1 prieangis, 3 klebono kambariai. Langai visuomet dveji, be langinių. Stogas skiedrų. Po pastatu buvo cementinis rūšys¹⁹³. Klebonija turėjo šešis hektarus žemės, dvi karves, arklį ir daug naminių paukščių¹⁹⁴.

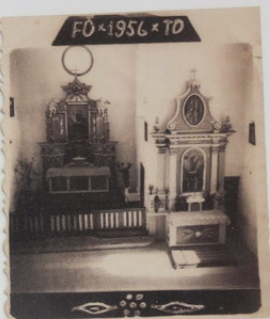
Justina Stroputė mirė 1963 m., o nuo 1967 m. Pakutuvėnų parapija nebeturėjo savo kunigo ir klebonija tapo neberekalinga. Apylinkės pirmininkas Alfonsas Razma patvirtino Justinos Stroputės „Vienintelio ir paskutinio kolūkinio kaimo nario testamentą“, pagal kurį klebonijos pastatus paveldėjo J. Stroputės brolis Jonas Stropus¹⁹⁵. Prasidėjus didžiajam melioracijos vajui (1974–1980 m.) Jonas valdžios vis buvo raginamas išsikraustyti. Kaimynai jau seniai buvo iškelti, Jonas liko paskutinis, bet gyvena Pakutuvėnuose, kol turėjo sveikatos. 1982 m. Jonas su vėžiu sergančia žmona išsikėlė pas dukterį į Skuodą¹⁹⁶. Dalį ūkio pastatų buvo nugriovęs kolūkis, o kleboniją nusipirko ūkininkas Žygas iš Mažiavų k.¹⁹⁷ Taip kalvė, ant kurios stovėjo klebonija, liko tuščia. Kaimo žmonės tuo labai piktinosi ir net ant bažnyčios durų buvo prisegę pasmerkiantį raštą¹⁹⁸. Kazulės Žilinskaitės laidotuvių metu Plungės klebonas sužinojo, kad pastatai nugriauti, labai apgailestavo, jog apie tai neišgirdo anksčiau, nes būtų atpirkęs ir išsaugojęs kleboniją¹⁹⁹.

1942 m. klebonijos pastatų kompleksą sudarė šie pastatai: malkinė, daržinės, jauja, pažardinė, lauko virtuvė, paukštidė, svirnas grūdams, mėšai ir pakinkntams laikyti, dvi kamoros, kuriose miegodavo samdiniai, senas tvartas, kuriame laisvai galėjo sutilpti apie dvidešimt galvijų²⁰⁰. Sodyba buvo aptverta senoviškomis tvoromis. Buvo tvenkinys, betoninis šulinys gyvuliams girdyti, šulinys kieme. 1942 m. išvalytas tvenkinys, birželio mėn. Alfonsas Sungaila klebonijai iškasė ir akmenimis išgrindė naują šulinį²⁰¹. Sodo ir vaismedžių nebuvo, tik 1943 m. apie sodybą prisodinta medelių, užveistas sodas²⁰². Buvo planuojama statyti „špitolę“, kur galėtų gyventi varpininkė. Šiandien nė vieno šių pastatų nėra, atkastas tik šulinys, buvęs prie tvarto.

Malkinėje buvo ir kaulidė, vištidė bei virtuvė pašarams ruošti. Pastatas iš eglės medžio, dengtas nauju stogu. Ilgis 17 m, aukštis 2,70 m, plotis 7 m. Langai 8 (plotis 0,75 m, aukštis 1 m). Durys 8 (aukštis 2 m, plotis 0,90 m), malkinės durų plotis 2 m.²⁰³

Be pamatų, po vienu stogu buvo eglės/pušies medienos daržinė bei tvartai arkliams, karvėms, avims. Tvartų ilgis 18 m, daržinių – 16 m. Abiejų bendras plotis – 7 m. Tvartai turėjo trejas 2,50 m aukščio duris, daržinė taip pat turėjo trejas 2 m aukščio duris. Daržinių ir kūčių aukštis – 2,90 m. 1942 m. pastatų būseną buvo vidutinė²⁰⁴.

Jauja statyta iš eglės ir pušies medienos, plotis 9 m, ilgis 26 m, aukštis 2,50 m. Sienos 16 m iš raštų, 10 m iš lentų. Durų, langų, pamatų nebuvo. Stogas prastas,

64. Bažnyčios interjeras, 1956
J. Burbaitės archyvas

65. Nežinomo dvasininko portretas
J. Kliekutes foto, 2016

192. Paskolos raštai. 1976, rugpjūčio 9 ir spalio 13. Pakutuvėnai, TVKA.

193. Inventorius. 1942, rugsejo 10, p. [5]. Inventoriaus knyga.

194. Stonkus A. Sugrįžimai, p. 73–95.
195. Vienintelio ir paskutinio kolūkinio kaimo nario testamentas. 1963, rugpjūčio 15. R. Razmuviens archyvas.

196. Spučienė M., 2016.

197. Šimkienė S., 1996.

198. Lingienė S., 1998.

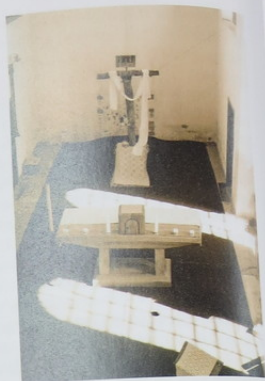
199. Šimkienė S., 1996.

200. Stonkus A. Sugrįžimai, p. 73–95.

201. Sutartis. 1942, gegužės 30. Inventoriaus knyga.

6. Stovykla „Mes Tėvo glėbyje“. Konferenciją veda br. Nerijus Marija Čepulis OFM
Klietkutės foto, 1999

67. Velykos
J. Klietkutės foto, 1996

8. Liturginis šokis, vaikų Pirmoji Komunija,
olinių iškilė, 1996
Klietkutės archyvas

69. „Susitaikinimo sodybos“ 10-ies metų jubiliejus
J. Klietkutės foto, 2005

70. Kiauras b
J. Klietkutės f

73. Keičia
G. Nung

74. J. Kl

70. Kiauras bažnyčios stogas
J. Klietkutės foto, 1999

71. UAB „Midos stogai“ keičia stogo dangą
J. Klietkutės foto, 2000

72. UAB „Edija“ remontuoja bažnyčią
G. Numgaudžio foto, 2001

73. Keičiami langai
G. Numgaudžio foto, 2005

75. Atitarnavę ir nauji langai bei durys
2005 m. pavasarį pakeisti bažnyčios langai, durys, įstiklinti
zakristijų langai ir balkonas
J. Klietkutės foto, 2005

74. J. Klietkutės foto, 1998

76. Pakutuvėnų bažnyčia
N. Valatkaitės foto, 1996

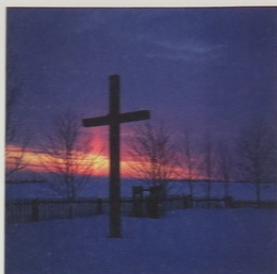
77. G. Numgaudžio foto, 2006

šiaudinis, lubų
pamatų, durų,
Juozapas Matu-
gio, 10 m plo-
Zakristija
svirne be pan-
Buvo penki k-
buvo vidutin-
išpjauta skyl-
duryse – did-
ne ant pama-

79. J. K

šiaudinis, lubų nebuvo. Pažardinės ilgis 13 m, plotis 6 m, aukštis 2,50 m, sienų, pamatų, durų, langų nebuvo. Stogas medinis²⁰⁵. 1944 m. gegužės mėn. meistras Juozapas Matulevičius pastatė Pakutuvėnų bažnyčios trobesiams naują 26 m ilgio, 10 m pločio, 4 m aukščio jaują²⁰⁶.

Zakristijonas Aloyzas Stonkus gyveno tamsioje kamaroje, eglės medžio svirne be pamatų. Svirno ilgis – 11,50 m, langai 2 (plotis 7 m, aukštis 2,80 m). Buvo penki kambariai, kurių du skirti bernams. Sienų ir stogo būklė 1942 m. buvo vidutinė²⁰⁷. A. Stonkus aprašė savo buitį: durų kampe žiojėjo specialiai išpjauta skylė katinui įlįsti, bet pro ją galėjo landžioti ir žiurkės. Grindyse ir duryse – didžiuliai plyšiai, pro kuriuos galėjai kaisioti pirštus. Svirnas stovėjo ne ant pamatų, o ant palaidų akmenų. Tarp jų vaikštinėjo skersvėjai, o žiemą –

78. J. Klietkutės foto, 1996

79. J. Klietkutės foto, 2001 birželio 24

- 202. Inventorius. 1942, rugsėjo 10, p. [7].
Inventoriaus knyga.
- 203. Ten pat. p. [6]. Inventoriaus knyga.
- 204. Ten pat.
- 205. Ten pat.
- 206. Sutartis jaujai dirbti. 1944, balandžio 30.
Inventoriaus knyga.
- 207. Inventorius. 1942, rugsėjo 10, p. [6].
Inventoriaus knyga.
- 208. Stonkus A. Sugrįžimai, p. 73–95.
- 209. Inventorius. 1942, rugsėjo 10, p. [7].
Inventoriaus knyga.
- 210. 1995 m. Žemės nuosavybės byla Nr. 5094.
- 211. LCVA, f. R-758, ap. 2, b. 27, l. 157.

80. Įrengiami kambariukai bažnyčios 2-ame aukšte
Tatjanos Tišinos foto, 2007

81. Bažnyčios 2-ame aukšte – šv. Pranciškaus tranzito šventinė vakarienė bendruomenei ir svečiams
J. Klietkutės foto, 2009

82. Jono Dirmeičio įmonė apšiltina bažnyčią
J. Klietkutės foto, 2014 balandis

83. Atnaujinta bažnyčia
J. Klietkutės foto, 2014 birželis

84–85. Nauja veranda
J. Klietkutės foto, 2015

86. Apšiltinta, atnaujinta bažnyčia
J. Klietkutės foto, 2016

87-89. Ashtalipiui padėjo sutvarkyti bažnyčios stogus
G. Kevesari foto, 2014

90. Įkeliamas naujas kryžius
G. Kevesari foto, 2014

91–92. Pakutuvėnų bažnyčios interjeras
J. Klietkutės foto, 2011

sniegas. Va
o jei už du

Zemės

1942 m. ir

Kretingos

49,25 ha

kutuvėnų

jos esančių

1948

do įsaką

druomen

bažnyčia

apibrėže

nėms, re

buvo jtr

pat sura

linkės m

tinis ko

Alčaus

Juozas

(Narva

didatai

kas J. I.

sudary

suolai

šv. Jėz

kryžia

dengt

kamž

muni

rugsė

dome

ir ner

savo

kitas

P

men

kleb

tokj

nega

Bažn

čius

ti n

baž

240

497

497

mo

sniegas. Vasarą buvo gerai – vėsoka, o žiemą net patalai prie burnos prišaldavo, o jei už durų siautėjo pūga – į kambarį pripustydavo sniego²⁰⁸.

Žemės iš viso, įskaitant užimamą bažnyčios, šventoriaus, kapinių plotą, 1942 m. inventORIZACIJOS sąraše įrašyta 32 ha, dirbamos – apie 18 ha²⁰⁹. 1995 m. Kretingos pranciškoniškojo jaunimo tarnyba 50-čiai metų išsinuomojo 49,25 ha žemės (žemės ūkio naudmenų 30,69 ha, miško 14,9 ha) aplinkui Pakutuvėnų bažnyčią²¹⁰. 1995–1997 m. dalis sklypo (aplinkui bažnyčią ir šalimais jos esanti kalva) buvo numeliuota.

1948 m. birželio 19 d. Lietuvos Aukščiausiosios tarybos Prezidiumas išleido įsaką „Dėl maldos namų ir vienuolynų pastatų, taip pat dėl religinių bendruomenių gyvenamųjų namų nacionalizavimo“²¹¹. Įsakas leido nacionalizuoti bažnyčias, vienuolynus kartu su pastatais, nepriklausomai nuo jų dydžio, ir apibrėžė neatlygintą jų perdavimą neribotam laikui religinėms bendruomenėms, registruotoms Religinių kultūrų reikalų taryboje²¹². Nacionalizuoti pastatai buvo įtraukti į komunalinio ūkio fondą. 1948 m. Pakutuvėnų bažnyčiai taip pat surašytas nacionalizavimo aktas²¹³, rugpjūčio 1 d. įvyko „Pakutuvėnų apylinkės maršalų ir piliečių“ susirinkimas, kurio metu išrinktas 20 narių bažnytinis komitetas. Vienbalsiai išrinkti Stasys Grigalauškas (Pakutuvėnai), Povilas Alcauskas (Santakis), Jonas Daunoras (Pakutuvėnai), Kostas Rūtė (Klepsčiai), Juozas Kasparavičius (Narvaišiai), Stasys Duoblys (Narvaišiai), Jurgis Petrikas (Narvaišiai), Stasys Beivydas (Šložiai), Justina Stroputė (Pakutuvėnai), kiti kandidatai surinko nuo 30 iki 22 balsų. Susirinkimo protokolą pasirašė pirmininkas J. Daunoras, sekretorius St. Stropus²¹⁴. Tų pačių metų rugsėjo 19 d. buvo sudarytas Pakutuvėnų bažnyčios inventoriaus sąrašas: spinta drabužiams 1, suolai 10, stacijų paveikslai 14, šv. Antano paveikslas 1, šv. Juozapo paveikslas 1, šv. Jėzaus Širdies paveikslas 1, Marijos statula 1, klausyklos 3, fisharmonijos 2, kryžiai mediniai dideli 2, tribulus senas 1, kryželiai maži 4, divonai altariams dengti 6, divonai altariams laiptams dengti 2, arnotai 6, kapos 5, stulos 7, albos 2, kamžos 5, mišiolai 2, monstancija paaukuota 1, kielikai paprasti 2, puška komunikantams laikyti paprasta 1, baldakimas 1, biretės 1, vėliavos²¹⁵. 1948 m. rugsėjo 20 d. Pakutuvėnų bažnyčios komitetas sudarė sutartį su Kartenos vykdomojo komiteto įgaliotu Jonu Kieteliu, kad bažnyčios komitetas ilgalaikiam ir nemokamam naudojimui perima Pakutuvėnų maldos pastatą, įsipareigoja iš savo lėšų apmokėti visas remonto, draudimo, šildymo, apsaugos, mokesčių ir kitas išlaidas²¹⁶.

Pakutuvėnų parapija gyvavo taip pat, kaip ir visos kitos religinės bendruomenės, mokojo didelius mokesčius valstybei: kiekvieną ketvirtį per šv. Mišias klebonas rinko specialias rinkliavas – pasakydavo žmonėms iš anksto, kad tokį ir tokį sekmadienį bus renkami pinigai bažnyčiai išlaikyti. Žmonės auką negalėjo. Surinktus pinigus zakristijonas dviračiu veždavo į Kretingos banką. Bažnytiniai mokesčiai kas metai didėjo. Dar reikėjo mokėti kitokius mokesčius: už žemę, už gyvulius, už sodo medelius; be to, valstybei reikėjo atiduoti natūra grūdų, pieno, kiaušinių pyliavas²¹⁷. Pavyzdžiui, 1951 m. Pakutuvėnų bažnyčios kasos knygoje įrašyta: „Trobesių mokeskis – 1170 rub., žemės renta 240 rub., draudimo mokeskis Pakutuvėnų bažn. kvito Nr. 551388 (1952 metams) 497,25 rub., draudimo mokeskis Pakutuvėnų bažn. kvito Nr. 551099 (1952 m.) 497,25 rub.“²¹⁸ Kaimo žmonės kalbėjo, kad nebeįstengus sumokėti bažnytinį mokesčių, bažnytelę uždarė²¹⁹.

93. J. Klietkutės foto, 1996

94. J. Lapienienės foto, 2016

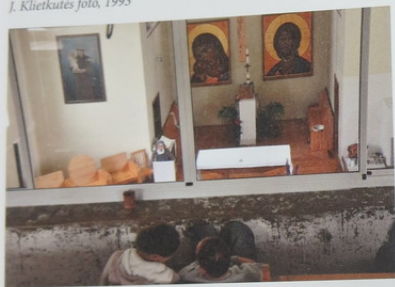
212. Šis įsakas daugiausia buvo taikytas Katalikų Bažnyčiai, kuri iki 1948 m. vidurio faktiškai ignoravo įsaką registruoti parapijas, kuriant vadinamuosius „dividesimitus“: tikintieji, norintys naudotis bažnyčiomis, turėdavo sudaryti religines bendruomenes iš dividesimitės asmenų – dividesimitus, kuriuos valdžija savo sprendimu įregistruodavo arba ne.
213. Jasaitienė, I. Kaip įteisinti niekieno turta?
214. Protokolas. 1948, rugpjūčio 1. Pakutuvėnai, TVKA.
215. Inventoriaus sąrašas. 1948, rugsėjo 19. Pakutuvėnai, TVKA.
216. Sutartis. 1948, rugsėjo 20. Pakutuvėnai, TVKA.
217. Stonkus A. Sugrįžimai, p. 95.
218. Kasos knyga.
219. Stonkus A. Sugrįžimai, p. 95.

95. Bažnyčios balkone
J. Klietkutės foto, 1993

96. Skambinimas varpu
J. Klietkutės archyvas, 1993

97. Šeimų stovykloje konferenciją veda s. Dominyka Marija
J. Klietkutės foto, 2011

98. „Vaikų darželis“
J. Klietkutės foto, 2011

99. Tradicinė žirnių košė, 2005
Pakutuvėnų bažnyčios archyvas

100. Rankdarbių užsiėmimas pranciškoniškoje stovykloje
J. Klietkutės foto, 2014

101. Jaunimo stovyklą „Šoksiu Tau, Viešpatie!“ aplankė vyskupas Jonas Boruta SJ, 2006
Pakutuvėnų bažnyčios archyvas

102. Bažnyčios balkone
J. Klietkutės foto, 1997

103. Bažnyčios balkone
J. Klietkutės foto, 1997

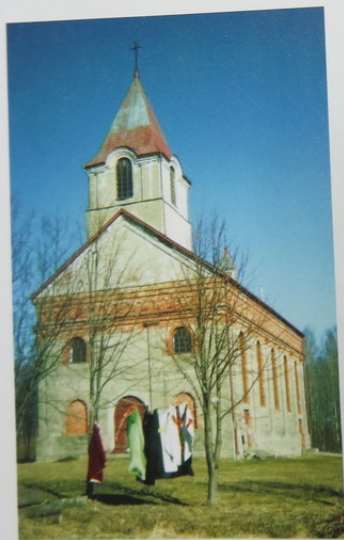
104. Laidytį j bokštą dar nėra
J. Klietkutės foto, 1995

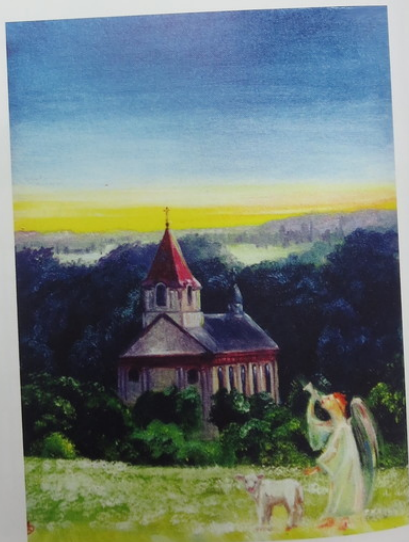
105. Nauji suolai bažnyčiai
J. Klietkutės foto, 2007

106. Data „1942“ virš bažnyčios zakristijos
durų (virš šių durų gyveno ir širšės)
J. Klietkutės foto, 1997

107. Pavasaris – vėdinami liturginiai rūbai
J. Klietkutės foto, 1997

108. Aut. G. Nungaudis

Nuo
kmadien
nebeliko
dieną. P
minės.¹²⁰
Vis
sėjo l
pasiba
čių met
Katalik
1976–1
kad ap
199
5 treti
Sutvir
cinė t
410 g
Konu
12 na
Pirm
1995
tvirt
stovy

I
tren

atei
iš d

bai

Nuo 1967 m. bažnyčia neturėjo nuolatinio klebono, plungiškiai kunigai sekmadieniais atvykdavo švesti šv. Mišių. Po melioracijos, kai ir kaimo gyventojų nebeliko – tik porą kartų per metus: per šv. Antano atlaidus ir Visų šventųjų dieną. Per šias šventes susirinkdavo parapijiečiai, susitikdavo kaimynai ir giminės²⁰.

Vis dėlto parapija gyvavo: Krikštų knygos įrašai pasibaigia 1967 m. rugėjo 11 d., vėliau pridėtas dar vienas įrašas 1970 m. balandį, Santuokų knyga pasibaigia 1966 m. birželį, bet 1979 m. gruodį įrašyta dar viena santuoka. Mirčių metrikų knygoje paskutinis įrašas yra 1968 m. rugpjūčio mėnesį. Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikoje yra pateiktas Lietuvos parapijų sąrašas, kuriose 1976–1978 m. nebuvo kunigo, šiame sąrašė paminėti ir Pakutuvėnai, paminėta, kad aptarnauja Plungės kunigas²²¹.

1992 m. Pakutuvėnų parapijoje buvo 500 gyventojų, iš jų 400 katalikų, 5 tretininkai, pakrikštyta 10 vaikų, 10 priėjo Pirmosios Komunijos, 15 priėmė Sutvirtinimo sakramentą, palaimintos 6 santuokos, įkurta parapijos pastoracinė tarnyba, jungianti 15 narių, gyvavo 2 narių Carito skyrius²²². 1993 m. – 410 gyventojų (351 katalikas), 7 tretininkai, pakrikštyta 15 vaikų, Pirmąją Komuniją priėmė 15 vaikų, sutvirtinta 10, santuokos 5, Carito skyrius jungė 12 narių²²³. 1994 m. – 503 gyventojai (451 katalikai), pakrikštyta 11 vaikų, Pirmosios Komunijos priėjo 10, sutvirtinta 10, santuokos 3, Carito nariai 7²²⁴. 1995 m. – 500 gyventojų (463 katalikai), Krikštai 25, Pirmoji Komunija 27, Sutvirtinimas 12, santuokos 3, tretininkų 10, Carito nariai 5, įsikūrė „jaunimo stovykla“²²⁵. 2002 m. parapijai priklausančiuose kaimuose buvo 441 gyventojas.

Pakutuvėnų bažnytelę kunigas Povilas Pukys pavadino paminklu 1941 m. tretininkams²²⁶.

Paskutinis Pakutuvėnų bažnyčios klebonas Jonas Lukošius pranašavo, kad ateis laikas ir į šią bažnyčią bus nutiestas kelias, kuriuo žmonės plaukte plauks iš didmieščių²²⁷. Pranašystė pildosi...

...Tik išsalfuoti kelius tiek nuo Aleksandravo, tiek nuo Karklėnų pusės labai labai reikėtų...

109. Bus statomas naujas židinytis
J. Klietkūtės foto, 2015

110. Naujas židinytis
J. Klietkūtės foto, 2015

220. Šakinis J., 2002.

221. LKB Kronika. IV t., p. 413.

222. Žinios apie Pakutuvėnų parapiją. 1993, sausio 7. Pakutuvėnai. TVKA.

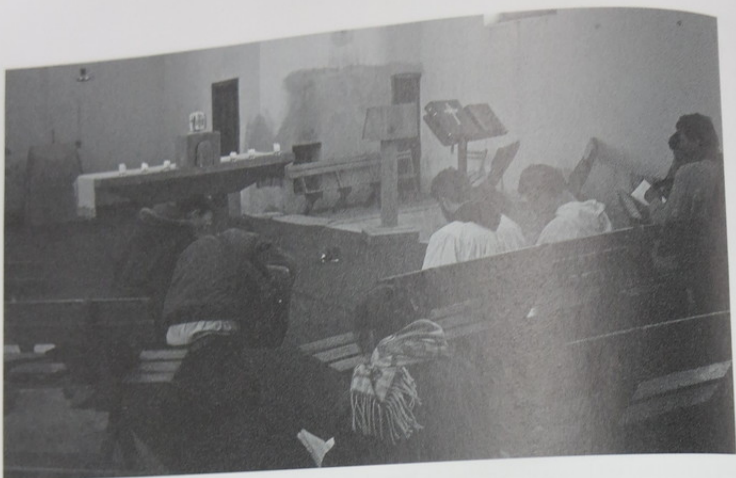
223. Ten pat. 1994, sausio 15. Pakutuvėnai, TVKA.

224. Ten pat. 1995, sausio 15. Pakutuvėnai, TVKA.

225. Ten pat. 1996, sausio 15. Pakutuvėnai, TVKA.

226. Stonkus A. Sugrįžimai, p. 73.

227. Šakinis J., 2002.

111. Adoracija
J. Klietkutės foto, 1996

112. Brevijoriaus malda
J. Klietkutės foto, 1997

113. Brevijoriaus malda
A. Šeštoko foto, 1998

114. Vaikų šv. Mišios šeimų stovykloje
J. Klietkutės foto, 2004

115. Kalvio Eitaro Pokvyčio kurta rodyklė Aleksandrave
J. Klietkutės foto, 2014

116. J. Klietkutės foto, 2013

Pakutuvė
(1882 m.
čio 22 d.
rėjas, dr
vavo ku
paskirta
pijos ad
bonu. V
Telsių k
baigė st
1940 m.
lešomis
liepos
rista²³⁰

Sav
„Jo K.
tai, ko
„Prel.
už pa
risevi
Visos
Paku
ko ne
popie
P

skirta
Daug
daug
pėds
to ka
įvyk
kalė
nari
vaid

kan
Gri
jien
vak
ka
kle
pav
vys

Dvasininkai

Pakutuvėnų parapijos steigėjas ir bažnyčios statytojas – kun. **Povilas Pukys** (1882 m. gruodžio 3 (17) d. Gyvakaŗų k., Panevėžio aps. – 1964 m. rugpjūčio 22 d., Tirkšliuose) prelatas, bažnyčių statytojas, ekonominių draugijų kūrėjas, draudžiamos spaudos lietuviškais rašmenimis platintojas. 1905 m. atstavo kupiškėnams Didžiajame Vilniaus Seime²²⁸. 1913 m. įšventintas kunigu, paskirtas vikaru į Plungę. 1915 m. pasitraukus Plungės klebonui paskirtas parapijos administratoriumi. 1918 m. Stalgėnų k. pastatė bažnyčią, paskirtas jos klebonu. Vėliau klebonavo Žemaičių Kalvarijoje, buvo paskirtas Alsėdžių dekanu, Telsių katedros garbės kanauninku. 1928 m. sugrįžo į Plungę, kur 1933-iaisiais baigė statyti didelę mūrinę bažnyčią, pradėtą dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą. 1940 m. pakeltas popiežiaus rūmų prelatu, 1941–1943 m. aukotomis ir savo lėšomis pastatė mūrinę bažnyčią Pakutuvėnų kaime. Plungėje buvo iki 1945 m. liepos 30 d., ištremtas į Sibirą, 1955 m. grįžo, gyveno Tirkšliuose²²⁹ kaip altarista²³⁰.

Savo biografijoje kunigas P. Pukys rašo: „Raštas, kurį gavau sugrįžęs: „Jo K. Prel. Pukiui Alsėdžių dekanui. Telsių vyskupijos Kurija praneša Tams-tai, kad J. E. Vyskupas, perskaitęs Jūsų raportą Kurijoje parašė tokią padėką: „Prel. P. Pukiui, Alsėdžių dekanui ir Plungės klebonui reiškiamą nuoširdi padėką už pastatytą Pakutuvėnuose mūro bažnyčią. Telsiai 1943 XII 02 Vyskupas Borisevičius.“ Telsiai 1943 XII 20 N. 3003. Antspaudas. Br. Barauskas, Kancelris.“ Visose trijose mano pastatytose bažnyčiose (Stalgėnai 1919 m., Plungė 1934 m., Pakutuvėnai 1943 m.) visą laiką buvo kunigas ir dabar yra. Nuo 1945 m. nieko nestatau, nors, ačiū Dievui, sveikata laikosi. Telsių Vyskupui tarpininkaujant popiežius Pijus XII 1940 vasario 19 dieną mane paskyrė savo Rūmų Prelatu“²³¹.

Pirmuoju besikuriančios parapijos kunigu 1942 m. balandžio 20 d.²³² paskirtas **Vladas Šlevas** (1910–1999). Kunigu įšventintas 1935 m. balandžio 20 d. Daug laisvo laiko skyrė kūrybai, kolekcionavimui. Sovietmečiu, negalėdamas daugelio tiesos žodžių pasakyti iš sakyklos, surašė juos aplanke „Gyvenimo pėdsakai“. Parašė trisdešimt keturias pamokslų knygas, maldaknygę, esperanto kalbos vadovėlį, įvairių praktinių knygelių, pjesių, knygelių apie neįprastus įvykius, keliones, vietovardžius, vyskupus ir kunigus²³³. Jaunystėje parašė veikalėlių jaunimui, eilėraščių, surinko ir parengė spaudai 4 aplankėlius apie kulinariją. 1991 m. išleista Vl. Šlevo 1956–1960 m. parašyta knygelė „Pagramantės vaiduoklis, arba neįtikėtini įvykiai Skuodo rajone“.

Pakutuvėnų parapijiečiai stebėjosi naujojo klebono užmojais ir darbais. Kai kam jis atrodė keistuolis: subūrė apylinkės jaunimą, ėmė ūkininko Stanislovo Grigalausko klojime rengti spektaklius, po kurių vykdavo šokiai. Tai buvo naujiena kaime, o jaunimui – didelė šventė, nes po sunkių darbų ūkiuose žiemos vakarais vaikinai ir merginos turėjo kur pabendrauti, praskaidrinti monotonišką kasdienybę. Kunigą visi labai mylėjo. Vaikai taip pat buvo labai laimingi, nes klebonas iškilmingai organizuodavo Pirmosios Komunijos šventes²³⁴. 1943 m. pavasarį perkeltas į Pievėnų parapiją. Kunigo Vl. Šlevo fondas yra Žemaičių vyskupijos muziejuje Varniuose.

117. Kun. Povilas Pukys
Pakutuvėnų bažnyčios archyvas

228. Kaluševičius B., Misius K. Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai 1864–1904
229. Pukys Povilas. Lietuvių enciklopedija, t. 24, p. 225.
230. Garbaus amžiaus kunigas, dažniausiai del savo fizinės sveikatos negalintis eiti pareigų – tai kunigas, esantis „pensijoje“.
231. Pukys P. Mano trumpa biografija (pasiūsta Valančiui), p. 16.
232. Šlevas Vl. Mano kelionių prisiminimai, p. 2.
233. Mažrimas E. Nešantis Dievo žodį ir šilumą.
234. Stropūtė-Simkienė S. Dvasininkai Pakutuvėnų kaime, p. 2, 6.

118. Kun. Vladas Šlevas
Žemaičių vyskupystės muziejaus archyvas

1943 m. gegužės 21 d. į Pakutuvėnų parapiją paskirtas ne mažiau veiklus ir energingas Plungės vikaras Juozas Olšauskas (1910–1988, šventimai 1937 m.), Naujamis talkino diakonas Petras Zilinskas (g. 1901 m., šventimai 1927 m.²⁰⁵). Naujamiškis klebonas buvo aukšto ūgio, šatėnas, pailgo veido²⁰⁶. Sugebėjo bendrauti ir su tik su jaunimi, vaikais, bet ir su vyresniojo amžiaus žmonėmis. Buvo geras neišsiritęs psichologas, puikiai pažinojo parapijiečius, greit praprato kiekvieno ūkininko charakterį, silpnybes. Bažnyčia augo kaip ant mielių, nes niekas negailėjo nei charakteri, nei darbo, nei medžiagų²⁰⁷. Stanislava Dobilienė prisimena, kaip Klebonas, savo darbo, nei medžiagų²⁰⁷. Stanislava Dobilienė prisimena, kaip Klebonas, kartą užsukęs į jų kiemą, pastovėjęs, pasižvalgęs, staiga sakęs: „Žinau, Dobiliel, ką aš pamačiau? Ogi lėtas bažnyčios suolams“. Tikrai, kieme gulėjo paruoštų ąžuolinių lentų. Teko jas paaukoti bažnyčiai. Suolai bažnyčioje stovėjo ilgus dešimtmečius²⁰⁸.

Klebonijoje žmonių buvo tarytum skruzdėlyne, ypač vasarą, kai statybose sukinėdavosi daug plungiškių gimnazistų. Nė vienas klebonas negailėjo knygų ir savo turtingos bibliotekos, visada buvo paprastas, nuoširdus, linksmas. Per Kalėdų ir Velykų šventes lankydavosi pas parapijiečius, vaikams visada turėdama saldumynų ar murgučių, išgražinti nuoširdžios ir mielos savo sesers Pulcheros, kuri kaime buvo vadinama Pole. Be kunigo neapsieidavo nei vestuvės, nei krikštynos ir, aišku, laidotuvės²⁰⁹.

Bažnyčia tapo apylinkės dvasios ir kultūros centru. Tačiau tai truko nelgai. Atėjo 1944-ieji, grįžo sovietai, kaime apsisoto rusų armijos dalinis. Pas kiekvieną ūkininką buvo apgyvendinti kariškiai: pas turtingesnius – karininkai, pas vidutiniokus – eiliniai. Dalinys išbuvo iki 1945 m. rudens. Į kleboniją ir pas ūkininkus ėmė užeidinėti partizanai, kaime slankiojo sričiai (vietiniai ir iš kitur atkvykę), atsirado savų ir svetimų skundikai²⁴⁰. Nuo 1944 m. lapkričio pradžios iki 1945 m. vasario pabaigos Pakutuvėnų k. pas kunigą Juozą Olšauską nelegaliai gyveno jo pažįstamas Lietuvos konsulas, Plungės burmistras, Žemaičių legiono štabo ryšininkas Eduardas Misevičius²⁴¹ (1883–1946), lankėsi taip pat nelegaliai gyvenantis Henrikas Petkus²⁴². Klebonas neliko nuošalyje nuo partizanų judėjimo, todėl vietiniai skundikai jį apšmeižė. Tuometinė spauda taip pat kunigą juodino kaip tik galėję²⁴³. 1945 m. rugpjūtį klebonas, vargonininkas Kostas Stuopelis, zakristijonas iš Kulių, Stanislovas Grigalauškas ir Vladislavas Lingys iš Puidogalio k. buvo suimti²⁴⁴, klebonija ir biblioteka – nusiaubtos²⁴⁵. Po trijų parų tardymo buvo, išskyrus kleboną, paleido. Ėjo kalbos, kad kunigas suimtas už tai kad priklausė antitarybiniam nacionalistiniam pogrindžiui²⁴⁶ ir dėl griežto antitarybinio turinio pamokslų²⁴⁷. Juozas Olšauskas buvo tardomas Kretingoje. Jis buvo tvirtos sudėjimo ir vieną dieną, pargriovęs tardytoją, „su visiu langu“ pabėgo. Naktį atsirado Puidogalėje, kur gyvena pakutuvėniškė Stanislava Lingienė (Grigalauškaitė). Kelias dienas apsisotojo ten, vėliau slapstėsi su seseris Anicetos sodyboje miške²⁴⁸, perkeltas klebonauti į Mosėdį, vėliau – į Klaipėdą, slapstėsi Paštuvoje. 1948 m. areštuotas, nuteistas dešimčiai metų, kalėjo Norilsko bei Irkutsko sr., ištremtas į Krasnojarsko krašto Intos anglių kasyklą. Grįžo iš tremties apie 1956 m., klebonavo Kalnalyje, Kražiuose. Palaikytas Kražių katedros požemiuose²⁴⁹.

Nuo 1945 m. rugsėjo mėn. Pakutuvėnų parapiją laikinai aptarnavo kun. Simonas Žulpa (g. 1888 m., šventimai 1912 m.²⁵⁰), 1946 m. kovą–liepą – kun. Kazimieras Viršila (g. 1913 m., šventimai 1940 m.²⁵¹). Nuo 1946 m. rugsėjo iki 1947 m. gegužės mėn. parapiją aptarnavo kun. Stanislovas Dobrovolskis OFM cap. (1918–2005).

Nuo 1947 m. klebonas kun. Jonijus kaimynas St. Čiuri zakristijonas klebono daktarai blonskis su žmona apmokėjo parapijų patalpų nuomos

Kunigas Jonas su, įtaigiais parapijiečių vietinių skundikų ir 1949 m. vasarą damas sližiuku kalnų mirė Tau. Tačiau neatmetė dravo su partizanų vasario pabaigos lovas Pupaleigū

Nuo 1949 m. kun. Pranciškus džių parapijos trą kartą ištekė kurio sūnus P. Klionaudas kuose²⁵², 1949 vėnuose²⁵³, pa

1953 m. kun. Antanas

Grįžęs iš tarnavo kun. siniknas ir ka apsišvietęs, tuomeno album politika, bu „Židyns“. K kultūrinis par patiko, buvo Išvykus šių sekmadis Visų šventųjų

1967 m. (1938–1974) (1903–1989) (1921–1981)

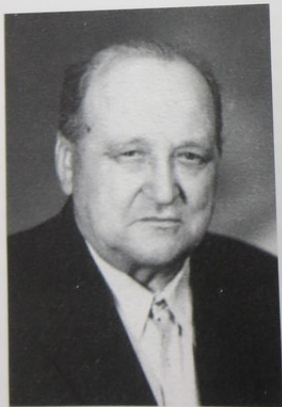
Pakutuvėnų nas Nungdinės „Euclysiu kunigu su jaunimi sukėlus s

235. Raišupis M. Dabarties kankiniai, p. 429.
 236. Lietuvos vyskupai kankiniai sovietinaiame teisme, p. 89.
 237. Stropūtė-Šimkienė S. Dvasininkai Pakutuvėnų kaime, p. 2, 6.
 238. Dobilienė S., 1998.
 239. Stropūtė-Šimkienė S. Dvasininkai Pakutuvėnų kaime, p. 2, 6.
 240. Ten pat.
 241. Lietuvos vyskupai kankiniai sovietinaiame teisme, p. 89.
 242. Ten pat, p. 121.
 243. Stropūtė-Šimkienė S. Dvasininkai Pakutuvėnų kaime, p. 2, 6.
 244. Lingienė S., 1998.
 245. Stropūtė-Šimkienė S. Dvasininkai Pakutuvėnų kaime, p. 2, 6.
 246. Lietuvos vyskupai kankiniai sovietinaiame teisme, p. 157.
 247. Ten pat, p. 89.
 248. Lingienė S., 1998.
 249. Baugužas B. Lietuvos piliėčio kelias, p. 236–238.
 250. Raišupis M. Dabarties kankiniai, p. 429.
 251. Ten pat.

120. Prie klebonijos stovi iš kairės:
zakristijonas Aloyzas Stonkus, Juzefa Grigalauskaitė, šeimininkė Vita, kun. Jonas Daumoras, 1948
J. Bušmienės archyvas

121. Kun. Jonas Lukošius, 1977
J. Šakinio archyvas

122. Kun. Adomas Alminas su Rūta Milašūte
prie Pakutuvėnų bažnyčios Pirmosios Komunijos
šventėje, ~1975–1980
J. Šakinio archyvas

123. Br. Gediminas Numgaudis OFM
J. Klietkutės foto, 2014

124. Pakutuvenų broliai:
Alydas Virbalis OFM, Andrius Nenėnas OFM, Paulius Vaineikis OFM, Gediminas Numgaudis OFM
J. Klietkutės foto, 2015

125. Br. Andrius Nenėnas OFM
J. Klietkutės foto, 2013

126. Br. Antanas Blužas OFM
J. Klietkutės foto, 2011

kurti „Susitaikinimo sodybą“, kurios idėja brendo jau nuo 1989 m. Tais pačiais metais, susitarus su Plungės klebonu kun. Juozapu Pačinsku, br. Gediminas Numgaudis perėmė Pakutuvėnų bažnyčios aptarnavimą. 1996 m. vyskupas A. Vaičiaus paskirtas Pakutuvėnų šv. Antano Paduviečio kvazi parapijos klebonu. 1996 m. gruodžio mėn. – 1997 m. pavasarį, br. Gediminui išvykus į misijas JAV, klebono pareigas laikinai perėmė br. Aurelijus Gricius OFM.

1999 m. spalio 19 d., oficialiai įregistravus Pakutuvėnų šv. Antano Paduviečio parapiją, br. Gediminas Numgaudis paskirtas parapijos klebonu. Šis pareigas ėjo 18 metų. 2001 m. sausį JE Telšių vyskupo A. Vaičiaus paskirtas atsakingu už evangelizaciją Telšių vyskupijoje, tuo pat metu paskirtas pranciškinų Lietuvos šv. Kazimiero provincijos (tuomet – viceprovincijos) Evangelizacijos skelbimo ir Misijų sekretoriato sekretoriumi. 2008 m. pelnė tolerantiškiausio metų žmogaus nominaciją. 2011–2014 m. su režisieriumi Audriumi Stoniu sukūrė dokumentinį filmą „Avinėlio vartai“ apie Krikšto sakramentą. Filmas visuomenei buvo pristatytas 2014 m. lapkritį Europos šalių kino forume „Scavismomeni“ buvo pristatytas 2014 m. lapkritį Europos šalių kino forume „Scavismomeni“. Kretingoje įkūrė kavinę „Geroms“. 2013 m., parapijai skyrus naują kleboną, br. Gediminas paskirtas Pakutuvėnų šv. Antano Paduviečio vienuolyne namų vyresniuoju. Nuo 2014 m. atsakingas už misijas Švedijos lietuvių lydu namų vyresniuoju. 2016 m. atleistas iš Evangelizacijos ir Misijų sekretoriaus pareigų, paliktas Pakutuvėnų šv. Antano Paduviečio vienuolyno vyresniuoju bei Šv. Žemės vice-komisaru.

2013 m. vasario 6 d. Pakutuvėnų šv. Antano Paduviečio parapijos klebonu paskirtas kun. **Andrius Nenėnas OFM** (g. 1976 m. Vilkaviškyje). 1997 m. įstojo į Kauno tarpdieczinės kunigų seminarijos parengiamąjį kursą, 1998 m. pranciškoniškojo jaunimo žygio į Žemaičių Kalvariją metu susipažino su broliais pranciškoniais, noviciatą atliko Vokietijoje, studijavo Florencijoje, 2006 m. gruodžio 7 d. Italijoje Monte alle Croci konvento bažnyčioje priėmė kunigystės šventimus. Klebonaudamas Pakutuvėnuose vykdė kelis didžiulius Europos sąjungos finansuojamus projektus: rekonstruoti angaras bei geriamo vandens gręžinys, pastatytas tualetų ir dušų kompleksas stovykloms. Laisvalaikiu brolis Andrius mėgsta jodinėti žirgais, leisti laiką gamtoje.

2016 m. sausio 28 d. J. E. Telšių Vyskupo dekretu Pakutuvėnų parapijos klebonu paskirtas Kretingos Viešpaties Apreiškimo švč. Mergelei Marijai parapijos klebonas br. **Antanas Blužas OFM** (g. 1981 m. Šiluvoje). 2002 m. Kęstutis Blužas įstojo į pranciškonų ordiną, pasirinko vienuolinį Antano vardą, noviciatą atliko Kryžių kalno vienuolyne. Kunigu įšventintas 2009 m. 2009–2013 m. buvo vikaru Pakutuvėnų bažnyčioje. Brolis Antanas Blužas aktyviai dirba su jaunimu, yra pranciškoniškojo jaunimo bei pasauliečių pranciškonų nacionalinis dvasinis asistentas, kasmet organizuoja piligrimystes į Šventąją Žemę, rūpinasi pranciškonų misijų Šventojoje Žemėje palaikymu, groja elektrine bei akustine gitaromis, vyksta į evangelizacijas visoje Lietuvoje.

Atlaidai, iškilmės

1942 m. birželio 10 d. Telsių vyskupas Justinas Staugaitis Pakutuvėnų bažnyčiai skyrė dvi iškilmes, kurių metu galima išstatyti Šv. Sakramentą: „*Įdant padidėtų tikinčiųjų pamaldumas Kristui ir išplistų Šv. Eucharistijos Sakramente garbinimas leidžiame ir savo autoritetu suteikiame Pakutuvėnų bažnyčioje išstatyti Šv. Sakramentą monstrancijoje šių švenčių proga: 1) Šv. Antano Paduviečio (artimiausią sekmadienį po birželio 13 d., nebent šventė būtų sekmadienį), 2) Šv. Juozapo Mergelės Marijos sužadėtinio (tą dieną). Šis leidimas išduodamas 5 metams, tačiau reikia turėti omeny, kad išstatymo laiku turi būti uždegtas tinkamas žvakių skaičius, būtent 12, kurios būtų iš gryno vaško. Šv. Sakramentas tikinčiųjų pagarbinimui gali būti išstatytas tik didžiajame altoriuje*“²⁶⁸. Lydinčiame dokumente kancleris kun. Rapolas Kuodis rašė: „J. E. Vysk. Ordinaras leidžia išstatyti Šv. Sakramentą prašytais dienomis, atlaidus gi teikia Šv. Tėvas, su kuriuo susisiekti dabar sunkoka, teks šiek tiek palaukti. Karo metu dėl žvakių stokos J. E. Vyskupas leidžia išstatyti Šv. Sakramentą ir prie 6 žvakių“²⁶⁹.

Kadangi Šv. Sakramento išstatymas tais laikais buvo tokia didelė iškilmė, kad šios dienos buvo prilygintos atlaidams, todėl 1942 m. rugsėjo 10 d. kun. Vl. Šlevas rašė: „*Naujai parapijai yra išrūpinti ir J. E. Telsių Vyskupo suteikti šie atlaidai Šv. Juozapo d. ant kovo 19 ir Šv. Antano birželio 13 d., keliami į artimiausią sekmadienį*“²⁷⁰. Įdomu, kad šv. Antano atlaidai buvo švenčiami labai iškilmingai, o apie šv. Juozapo iškilmes niekas net neužsimena, labiau švęsdavo Visų šventųjų dieną.

2011 m. kovo mėn. 14 d. Pakutuvėnų šv. Antano Paduviečio parapijinėje bažnyčioje besilankantiems tikintiems įprastinėms sąlygomis (t. y. sakramentinė išpažintis, eucharistinė Komunija, malda popiežiaus intencijomis) suteikti visuotiniai atlaidai, kuriuos taip pat galima aukoti ir už sielas skaistykloje. Atlaidus galima pelnyti bažnyčios titulinėse šv. Antano iškilmėse ir per šias šventes: šv. Pranciškaus Asyžiečio (spalio 4 d.), 3-iajį Advento sekmadienį ir 4-ąjį Gavėnios sekmadienį. Atlaidų suteikimo dekretas galioja septynerius metus²⁷¹.

Pakutuvėnų parapija jau nuo pat pradžių ėmė garsėti šv. Antano atlaidais²⁷², tai patvirtina ir bažnyčios kasos knyga, kurioje kasmet sekmadienį, artimą birželio 13 d., įrašoma daug didesnė surinktų aukų suma nei eiliniaus sekmadieniais.

Į šv. Antano atlaidus susirinkdavo ne tik vietiniai parapijiečiai, bet ir labai daug tikinčiųjų bei kunigų iš kitų parapijų: vieni – melstis, kiti – susitikti su giminėmis, pažįstamais, draugais²⁷³. Veronika Simutienė, kilusi iš Repšaičių k., prisimena, kad ją dar mažutę mama išstus 19 km. pėsiomis vesdavosi į bažnyčią. Pientu niekas nėjo, žinojo takelius nuo trobos prie trobos, pakeliui susitikdavo kitų keliauninkų, susipažindavo ir kartu ateidavo į Pakutuvėnus. Kelias pirmyn ir atgal trukdavo geras 6 valandas. Mašinų tuomet nebuvo, arklus taip pat ne kiekvienas turėjo, taigi – keliavo pėsiomis. Bažnyčia ir šventorius būdavo sausakimši žmonių²⁷⁴.

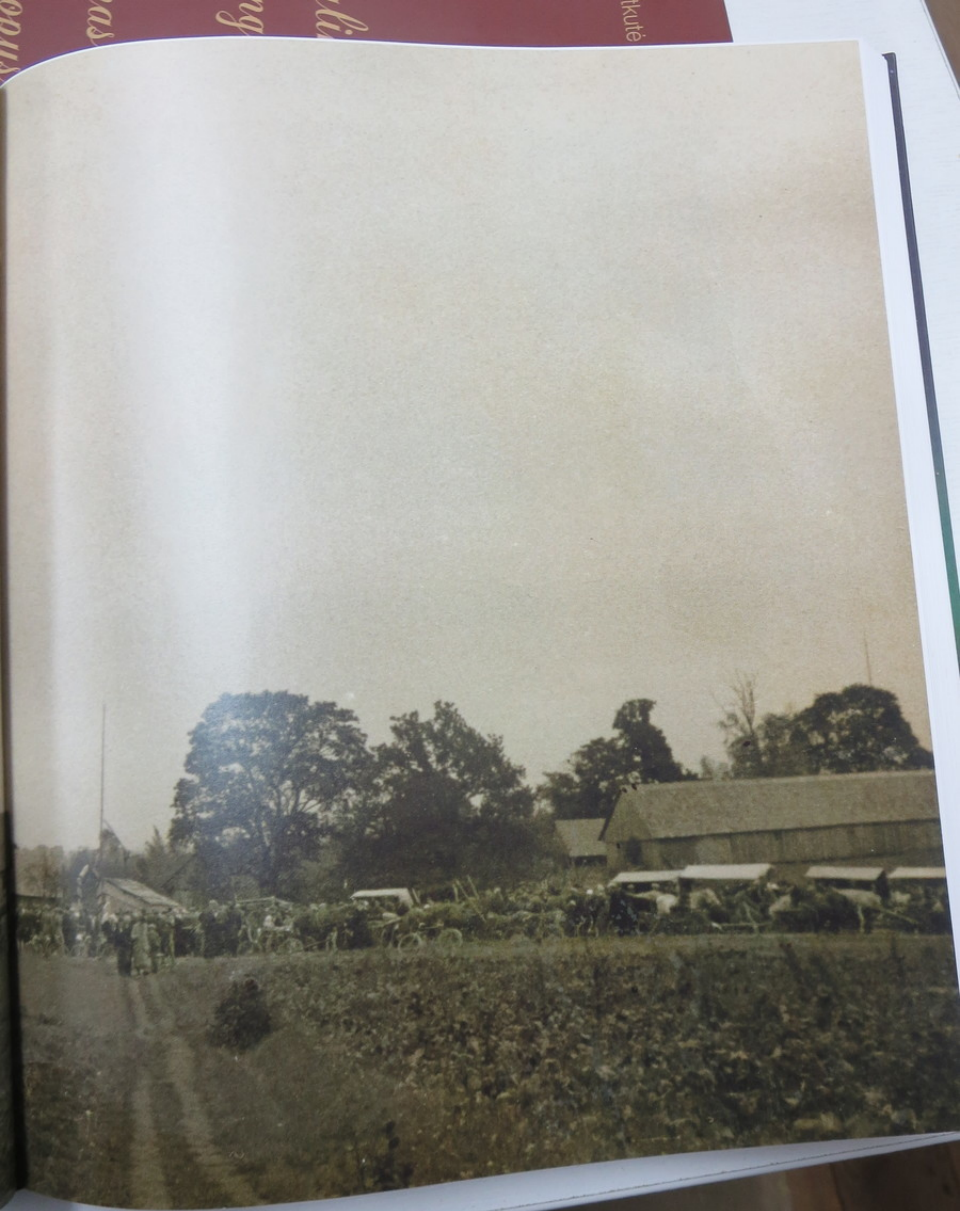
127–129. Šv. Antano atlaidai V. Žilakausko filmuota, 1995

268. Nr. 16. 1942, birželio 10. Inventorius knyga. Iš lotynų kalbos vertė br. Matas Jurevičius OFM.
269. Nr. 15. Į VI. 7 Nr. 2 raštą. Inventorius knyga.
270. Inventorius. 1942, birželio 10, p. [2]. Inventorius knyga.
271. Prot. N. 285/11/I. 2011, kovo 14. Pakutuvėnai, TVKA. Iš lotynų kalbos vertė br. Matas Jurevičius OFM.
272. Stonkus A. Sugrįžimai, p. 73.
273. Ten pat, p. 73–95.
274. Simutienė V., 2002.
275. Šakinis J., 2002.
276. Stonkus A. Sugrįžimai, p. 73–95.

130. Sv. Antano atlieidai apie 1950–1960 m. Matyti bažnyčia, klebonija, lauko virtuvė, šilpuošti vartai, ikimiai pastatai ir atlieidų prekybininkų palapinės
R. Razmuvienuos archyvas

131. Šv. Antano atlaidai. Pirmą kartą prie bažnyčios suskaičiuota net 90 automobilių. Tikriausiai paskutinį kartą matėme į atlaidus atvažiuojant arklių kinkytu vežimu
J. Klietkutės foto, 1997

132. Šv. Antano atlaidai. Iš kairės: Rimas Ramonas, Juozas Ruzgys, Ričardas Lygnugaris, Algirdas Malakauskis
J. Klietkutės foto, 1997

135. Šv. Antano atšaidai. Bažnyčia remontuojama, tad šv. Mišios vyko šventoriuje
J. Kliekutis foto, 2005

136. Suolai skulinti iš Kretingos bažnyčios
J. Kliekutis foto, 2005

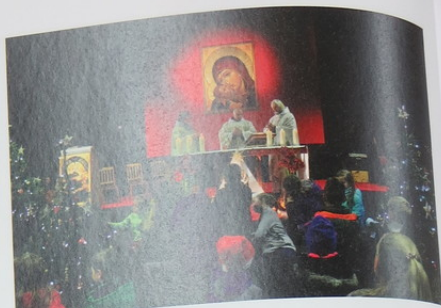
137. Šv. Antano atlydai. Bažnyčia remontuojama, tad atlydų šv. Mišios vyko šventoriuje
 Iš kairės: Margarita Lizdenytė, Raigėdas Sulcas, Lina Raudoniūtė, Violeta Gaubytė, br. Paulius Vaineikis OFM
 J. Klietkutės foto, 2005

138. Aleksandravo k. mokytoja Veronika Simutienė paruošė senų nuotraukų parodą
 J. Klietkutės foto, 2005

139. Kučų vakarą kalėdaitį laužia br. Paulius Vaineikis ir br. Gediminas Numgaudis
J. Klietkutės foto, 2013

140. Kalėdų šv. Mišios angare
J. Klietkutės foto, 2015

141. Pirmosios Komunijos šventė. Šarūnė Jasiūnaitė su vaikais
J. Klietkutės foto, 1995

142. Pirmosios Komunijos šventė. Br. Aurelijus Gričius
J. Klietkutės foto, 2001

143. Pirmosios Komunijos šventė. Su vaikais ir tėveliais stovi br. Gediminas Numgaudis ir br. Antanas Blužas
J. Klietkutės foto, 2012

144. Pirmosios Komunijos šventė. Su vaikais stovi br. Alyudas Virbalis ir br. Gediminas Numgaudis
J. Klietkutės foto, 2016

Pakutuvėnų parapijos šeimos vyrao tradicija, kad vieną kartą metuose – šv. Antano dieniai – suvažiuodavo visa giminė (tiek iš motinos, tiek iš tėvo pusės). Atlaidams buvo ruošiamasi iš anksto ir labai rūpestingai: motinos prirodo davo vaisių, išmaudydavo vaikus, nuveddavo pas Julijoną Gusčių, kuris juos nukirpdavo, ir tai progai visiems pasiūdavo naujus batus. Po to laukdavo klebonė pas siuvėją Razmienę, kuri vaikams siuvo naujus drabužėlius²⁷⁷.

Atlaidams buvo ruošiamasi iš anksto: moterys pindavo vainikus, šeiminiškės kepė žais, vištas, pyragus, sausainiukus... Zakristijonas šventoriuje nupjau davo žolę. Vienam per atlaidus buvo sunku sukstis – j pagalbą pasikviesdavo savo mokytoją Julij Ramanauską iš Plungės ir kitus kolegas iš kaimyninių parapijų – jie atvažiuodavo į atlaidus kartu su savo klebonais. Mišias aukodavo visi kunigai prie atskirų altorių. Kaimo vaikai patarnaudavo mišioms. Entuziastų netrūkdavo, nes kiekvienas kunigas patarnautojui sumokėdavo: buvo garbės reikalas kuo daugiau pinigų duoti klapčiukui – prie tokio kunigo daugiau verž davo patarnautojų²⁷⁸.

Atlaidų sekmadienį buvo įprasta sudalyvauti Sumos šv. Mišiose. Tuos, kurie likdavo namuose, Mišių laiku suklupdydavo ir liepdavo sukalbėti kokią rožančiaus dalį bei tam laikotarpiui pritaikytą litaniją²⁷⁷. Suma prasidėdavo giesme „Pulkim ant kelių“, o pasibaigdavo iškilminga procesija aplinkui bažnyčią. Pirmą eidavo mergaitės baltomis suknelėmis berdamos gėles, vyrai nešė vėliavas, kurių kaspinus laikė vyresnio amžiaus moterys. Už vėliavų keturi vyrai nešdavo baldakimą, po kuriuo eidavo kunigas, nešantis švenčiausiąjį Sakramentą. Visą kelią giesmininkai giedojo giesmes, o žmonės prisijungdavo iš paskos²⁷⁸.

Pamaldos vaikams nusibosdavo, tačiau už šventoriaus „bagamaznikai“ su „beigeliais“ (bandelėmis)²⁷⁹, ilgais spalvotuose popieriukuose įvyniotais saldainiais, „medauninkais“²⁸⁰, ledais ir kitokiais skanėstais viliojo akis ir nosį. Svajonių viršūnė buvo „šakarmarozinas“ – vaflinė tūta, prikrauta visokių spalvų ir kvapų ledų²⁸¹.

Po iškilmių bažnyčioje visų tikinčiųjų laukdavo linksma gegužinė lankoje už kapinaičių²⁸², o garbingiems svečiams klebonijoje šeiminiškės paruošdavo pietus. Atvykusių klebonų zakristijonai, vežikai ir šeiminiškės valgydavo virtuveje, o klebonas su svečiais – svetainėje²⁸³.

Pakutuvėniškiai taip pat vykdavo į kitose parapijose vykstančius atlaidus, bažnytnines šventes. Arkliais kinkytais vežimais žmonės važiuodavo į Palangą, į šv. Roko atlaidus²⁸⁴. Taip pat buvo įsišaknijusi tradicija, jog apsisprendęs kokiame nors rimtam reikalui ar darbui, žmogelis važiuodavo į Kretingos Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai bažnyčią ir tris kartus kelias apeidavo šv. Antano altorių, kad reikalas sektųsi. Vaikams buvo didžiulė laimė Kulių „Škapliernos“ atlaidai ar šv. Petro atlaidai Kartenoje²⁸⁵.

145. Šv. Antano atlaidai
V. Žilakausko filmuota, 1995

146. Atlaidų procesija su br. Astijumi Kungiu
J. Klietkutės foto, 1999

147. Br. Algirdo Malakauskio pirmosios
šv. Mišios Pakutuvėnų bažnyčioje ir vaiku
Pirmosios Komunijos šventė
J. Klietkutės foto, 2002

277. Šimkienė S., 1996.

278. Simutienė V., 2002.

279. Šimkienė S., 1996.

280. Stonkus A. Aukso Bedai.

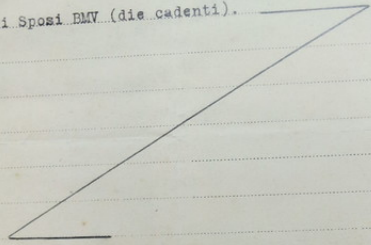
Nr. 16.

JUSTINUS STAUGAITIS

**DEI MISERATIONE ET SANCTAE SEDIS
APOSTOLICAE GRATIA**

EPISCOPUS TELŠENSIS

Ad augendam Christi fidelium devotionem ampliandumque Sanctissimę
Eucharistiae Sacramenti cultum damus et concedimus auctoritate Nostra or-
dinaria facultatem illud exponendi in Ostensorio in Ecclesia Pakutuvėn-
si filiali pro festis :1) s. Antonii Conf. de Padua (Dominica
proxima post 13. VI., nisi festum cadit in Dominicam), 2/
s. Iosephi Sposi BMV. (die cadenti).

praesentibus

ad decursum quinque annorum valituris, hoc tamen preacuto, ut tempore
expositionis competens numerus candelarum, duodecim videlicet, de cera
pura adhibeatur, et Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum in Maiori tan-
tum Altari adorationi fidelium exponatur.

In quorum fidem etc...

Datum in Telšiai, die 10 Iunii 1942 an. № 2710

+ Justinus J.

KKuodis
Cancellarius

148. Pakutuvėnų parapijai skiriamų atlaidų dokumentas, 1942
Pakutuvėnų bažnyčios archyvas

PAENITENTIARIA APOSTOLICA

Prot. N. 285/11/I

DECRETUM

PAENITENTIARIA APOSTOLICA, ad augendam fidelium religionem animarumque salutem, vi facultatum sibi specialissimo modo a Sanctissimo in Christo Patre et Domino Nostro, Domino Benedicto Divina Providentia Papa XVI tributarum, attentis precibus ab Excellentissimo ac Reverendissimo Domino Iona Boruta, S.J., Episcopo Telsensi, nuper allatis, de caelestibus Ecclesiae thesauris *plenariam* benigne concedit *Indulgentiam*, suetis condicionibus (sacramentali confessione, eucharistica Communione et oratione ad mentem Summi Pontificis) rite adimpletis, christifidelibus vere paenitentibus **in paroeciali ecclesia de "Pakutuvėnai", sub tit. S. Antonii Patavini** lucrandam, quam etiam animabus fidelium in Purgatorio detentis per modum suffragii applicare possint, si cui sacro ritui religiose interfuerint, vel saltem Orationem Dominicam atque Symbolum Fidei devote recitaverint, praeter sollemnitatem tit. (XIII Iunii), **diebus festis: a.- S. Francisci Assisiensis (IV Octobris); b.- die Dominica III Adventus; c.- die Dominica IV in Quadragesima.**

Praesenti *ad septennium* valituro. Non obstantibus in contrarium facientibus quibuscumque.

Datum Romae, ex aedibus Paenitentiariae Apostolicae, die XIV mensis Martii, anno Domini MMXI.

F. card. Baldele.

FORTUNATUS S. R. E. Card. BALDELLI
Paenitentiaris Maior

Ioannes Franciscus Grolth
† Ioannes Franciscus Grolth, O. F. M. Conv.
Ep. Tit. Metensis, *Regens*

150. Verby sekmadienis. J. Klietkūtės foto, 2001

151. Verby sekmadienis. Iš kairės: Oskaras Kevevari, br. Paulius Vaineikis, br. Kęstutis Reizgys, br. Gediminas Nungaudis, br. Antanas Blužas
J. Klietkūtės foto, 2010

152. Didysis ketvirtadienis
J. Klietkūtės foto, 2001

153. Didysis penktadienis
J. Klietkūtės foto, 2011

154. Velykos. Žiburių liturgija
J. Klietkūtės foto, 2014

155. Velykos. Žiburių liturgija
J. Klietkūtės foto, 2014

157. Velykos. Žiburių liturgija
J. Klietkūtės foto, 2014

159. Žiburių liturgija
J. Klietkūtės foto, 2014

155. Velykos. Žiburių liturgija
J. Klietkūtės foto, 2011

156. Velykos. Žiburių liturgija
J. Klietkūtės foto, 2011

157. Velykų pietūs
J. Klietkūtės foto, 2012

158. Tėvo dieną br. Paulius Vaineikis kapinių koplyčioje aukoja
šv. Mišias už mirusius tėvus
J. Klietkūtės foto, 2012

159. Žolinių šv. Mišios su br. Astijumi Kungiu
J. Klietkūtės foto, 2013

160. Šv. Pranciškaus tranzitas
J. Klietkūtės foto, 2015

161. Krikštas Minijoje
J. Klietkutės foto, 2001

162. Br. Antanas Blužas OFM
J. Klietkutės foto, 2011

163. Šv. Mėlios Pakutuvėnų bažnyčioje
J. Klietkutės foto, 2010

Kapinės

Kuomet smėlyje ant Minijos kranto buvo palaidoti pirmieji pakutuvėniškiai? Gal kovoje su kryžiuočiais ar švedais kritę žemaičių kariai? O gal 1588–1590, 1625–1629, 1660, 1708–1711, 1741–1742 m. bado ir maro aukos, kai kaimuose likdavo tik pusė ar trečdalis gyventojų²⁸⁶?

Dar Nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu Pakutuvėnų k. gyventojai prsiminė dabartinių kapinių vietoje buvus senkapius, markapius, likusius nuo didžiojo maro laikų²⁸⁷. Apie 1935 m. kunigas Povilas Pukys patvėkęs apžiūrėti Pakutuvėnų taip pat mini senkapius ant Minijos kranto Stropaus Juozo ir Grigalausko žemėje²⁸⁸. Juose stovėjo du kelių metrų aukščio mediniai kryžiai su trimis kryžmėmis, čia išstovėję daug metų, nes pokario laikotarpiu jie jau buvo visiškai supuvę. Seniau nebuvo papročio statyti antkapinius paminklus, dėl to neprižiūrimi senkapiai nyko²⁸⁹. Pokario metais jau buvo priimta pasirinkti vietą kapinėse ir gyvam būnant, pagal savo skonį pasistatyti paminklą, pav. apie 1960 m. Stonkai pas garsų Salatų meistrą Kazimierą Orvydą užsakė sau antkapinį paminklą ir pastatė jį Pakutuvėnų kapinėse²⁹⁰.

Istoriniuose šaltiniuose Pakutuvėnų kapines pirmą kartą paminėtas pavyko rasti 1798 m. Kulių parapijos metrikuose (senesni mirčių metrikai dar netyrimai). Šių knygų duomenimis, 1798–1941 m. Pakutuvėnų kapinėse buvo laidojami vaikai, nesantuokiniai kūdikiai ir mirusieji be Sakramentų. Kiti kaimo tikintieji daugiausia laidojami Kulių kapinėse.

1941 m. Pakutuvėnų kapinės aptvertos medine tvorele, nutiesti takeliai, iš Plungės senosios bažnyčios šventoriaus atvežta ir pastatyta koplyčia, kurioje bažnyčios statybų metu buvo aukojamos Šv. Mišios²⁹¹.

1942 m. gegužės 3 d. Pakutuvėnų kapines pašventino J. E. vyskupas V. Boriševičius. Dalis kapų palikta nekrikštams. Kapinės yra apie 100 m į šiaurės rytus nuo bažnyčios, vieną jų kraštą plauna Minija. Jų ilgis 92 m, plotis 80 m, aptvertos spygliuotos vielos tvora. Kapinėse yra keli seni kryžiai, keli aukšti medžiai. Kapinėms praplauti dalį žemės paaukėjo Stanislovas Grigalauškas²⁹². 1942 m. Kapinėms nupirka medelių kapinėms apšodinti²⁹³, jas dekoratyviniais medžiais apšodino sodininkas mėgėjas Kazimieras Salys²⁹⁴: viduje išvedė 4 alėjas bei apšodino alėjas aplink kapines²⁹⁵. 1944 m. vasaros pradžioje bažnyčioje buvo rinkliava kurios metu surinkta 2807,85 markių kapinėms nusausti²⁹⁶, o jau 1944 m. liepos 13 d. P. Šlapelis padarė projektą kapams sausinti²⁹⁷.

2016 m. vasarą kapinės aptvertos nauja vielos tinklo tvora. Kapinių paviršius nelygus – duobėtas, jose auga daug senų medžių, viduryje palikta daug tuščios vietos – „ramybės pieva“. Labai daug visiškai apleisčių, žole apaugusių kapų, tačiau iškilusios kalvelės vis dar tebežymi jų vietą.

2016 m. Pakutuvėnų kapinių surašymo duomenimis iš viso yra 187 kapai, iš jų 20 be užrašų, kas palaidota – nežinoma, vienas tuščias plotas (Nr. 69): šioje vietoje, šalia savo antrosios žmonos tikėjosi būti palaidotas Petras Grigalauškas, tačiau išsikėlė gyventi į Kaušėnų k., ir buvo palaidotas senosiose Plungės kapinėse šalia trečiosios žmonos. Pakutuvėnų kapinėse yra vienas medinis kryžius be kabo (Nr. 164): tai 1941 m. trisdešimtmetis Videika, buvęs daug vyres-

164–165. Medis prie Anelės Grigalauškienės kabo
J. Klietkutės foto, 2012 ir 2015

281. Simkienė S., 1996.
282. Sakinis J., 2002.
283. Stonkus A. Sugrįžimai, p. 73–95.
284. Stuopelelytė S., 1996.
285. Stonkus A. Pakutuvėnų kaimo Stonkų gimines kronika.
286. Stonkus A. Vizijos prie seniojo ąžuolo.
287. Stonkus A. Lieptas.
288. Pukys P. Gyvenimo prisiminimai, p. 21.
289. Sakinis J., 2002.
290. Stonkus A. Močiutė Emilija.
291. Pukys P. Gyvenimo prisiminimai, p. 25.
292. Inventorius. 1942, rugsėjo 10, p. [3]. Inventoriaus knyga.
293. Kasos knyga, p. [6].
294. Sakinis J., 2002.
295. Inventorius. 1942, rugsėjo 10, p. [7]. Inventoriaus knyga.
296. Kasos knyga, p. [37].
297. Ten pat, p. [37].

A

7. ?

6. ?

5. Matijauskas

4. ?

9. Izidorius Rupeika

3. Mazrimienė Viktorija

8. Petronėlė Rupeikienė

2. Jonas Mikalauskas

1. Juozas Kazlauskas
1901-1957

Razmos
12. Alfonsas 1911-1990
13. Domicėlė 1921
14. sūnus Alfonsas
1946-1948

11. Jonas Žilinskas
1889-1948
10. Domicėlė Žilinskienė
1900-1998

18. Kostas Gaudutis
1908-1991

17. Kazimiera Žilinskaitė
1896-1982

Petriškai
15. Petronėlė 1914-1948
16. Jurgis 1910-1998

ąžuolas

19. Kazys Gusčius
1895-1948

2. Jonas Mikalauskas

1. Juozas Kazlauskas
1901-1957

20. Gusčienė Ona
(Kaniavaitė) 7-1978

21. Petras Žilinskas
1936-1990

Grigalauskai
22. Stanislovas
23. Stanislava

24. Zuzana Šteinienė
1897-1950

25. Elzbieta Knietienė
1903-1997
26. Sūnus Steponas
1933-2000

27. Justinas Šakinis
1912-1944

28. Petronėlė
Malakauskienė
1885-1966

29. Morta Malakauskienė
1918-2000
30. Liudvikas Malakauskas
1913-1973

KAPINIŲ KOPLYČIA

B

31. Brazdeikis Aleksas

Stropai
32. Valentinas
33. Cecilija
34. Stasys

Lukauskai

35. Antanas g. 1894
36. Petronėlė g. 1902
37. duktė Birutė
1940-1944

38. Juozas Domarkas

1860-1943
39. Ona Domarkienė
1869-1944
40. Stanislava
Šiaulienė 1938-

Stonkai

41. Antanas 1886-1967
42. Marija 1890-1967

43. Damijonas

Lukauskas
1908-1963

44. Bonifacas Anužis

1963

45. Aniceta Mažeikienė

1917-1956

46. ?

47. Edvardas Šleinius
1933-1947

Gedgaudai

48. Adelė 1898-1981
49. Juozas 1898-1955
50. Juzefa Stroputė
1902-1981

51. Kneita Ignas

1897-1950

tragiškai žuvę

52. Vincas Kontrimas
1929-1944
53. Vincas Kontrimas
1888-1945

54. Marija Stropienė

+1964

Stonkai

55. Jonas 1928-1997
56. Eugenija 1932-

57. Saliienė Ieva 1958

58. Salys Kazimieras 1944

59. Šakinienė Petronėlė
1909-1988

60. Šakinis Antanas 1913-2001

61. Vladas 1909-1961

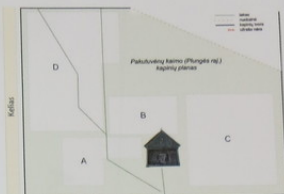
62. sūnus Pranas
1941-1950
Potkočiumas

63. Brazdeikienė

Konstancija 1873-1949

64. Antanas Kniukšta

65. ?

KAPINIŲ KOPLYČIA

67. Antanas Jurčius
68. Aniceta Grigalaukaitė
1923-1945

69. Tuščias plotas
70. Grigalaukienė
Anele 1947

Stuopeliai
71. Ignas 1924-1961
72. duktė Zita 1947-1948
73. Basevičienė Barbora
1888-1961

74. Antanas Lubys
75. duktė Ona

76. Barbora Jucienė
77. Julijonas Jucys
1908-1973
78. Petronė 1923-2012

79. ?

66. ?

80. Marijona Stroplienė
1885-1944

81. Pranas
Kalačauskas 1872-1956
82. Konstancija
Bogužienė 1904-1984
83. Olga Bogužaitė
1939-2014

84. Konstantinas Rūtė
Štiozių k. 1888-1946

85. Ona Rūtienė
1888-1975

86. Narkus Mečislovas

87. Buginienė
Marė

88. Barbora Valužienė
1878-1948
89. Zofija Drungilienė
1913-1976

Žygai
90. Kazimieras
1908-1959
91. Julija 1906-1994

92. Zuzana
Liudanskienė
1886-1947

93. ?

94. ?

95. Salienė Zuzana
1894-1963

96. Lukauskas
Gaudencijus 1916-1945

97. ?

98. Juozas Lukauskas
1867-1945

99. ?

Seserys
100. Petrauskaitė Julijana,
Igno 1878-1966
101. Petrauskaitė Elena,
Igno -1880-1959

Sakuočiai
102. Ignacas 1877-1950
103. Aniceta
104. Anastazija

105. Justina Stroputė
1894-1963

Bugallos
106. Kazimieras
1868-1945
107. Domicėlė
1900-1951

108. J.Eglinskienė
109. D.Brazdeikienė

Preibiai
110. Juozas 1850-1944
111. Albertas 1939-1944
112. Donatas 1937-1968

Beivydai
113. Stanislavas
1900-1956
114. Kazimiera 1897-1982

115. ?

116. Juozas Jucys
117. duktė Zuzana

118. Zuzana
Lukauskienė 1890-1964

119. Salienė Ieva
1879-1944
120. Barbora
Stuopelienė 1906-1986
121. Slesys Stuopela
1900-1986
122. dukra Stanislava
1926-2012

123. Marijona
Stroplienė 1880-1947

124. Poškienė

125. Poška

126. S. Poška